

**Szank község örökségvédelmi értékleltára és
hatástanulmánya**

Régészeti munkarész

2022

Az elvégzett vizsgálatok célja

A hatástanulmány elkészítésének célja – a 2001. évi LXIV. kulturális örökség védelméről szóló törvény (Kötv.) és az örökségvédelmi hatástanulmányról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet (Korm. rendelet) előírásainak megfelelően – Szank község 2022 során készülő, új Fejlesztési tervéhez és Rendezési tervéhez – összevontan „Településterv” néven bevezetett tervtípushoz – a régészeti lelőhelyek teljes körű számbavétele, lokalizálása, felmérése az adattári és térképészeti anyagok alapján. A hatástanulmány elkészítéséhez terepi adatgyűjtésre nem került sor. A hatástanulmány örökségvédelmi hatáscsökkentő ajánlásokat és értékvédelmi tervet fogalmaz meg a település határában található lelőhelyekkel kapcsolatosan általánosságban és összességben, valamint az ágazati átsorolásokkal kapcsolatosan egyaránt.

Mindezek mellett az elmúlt években a hazai kulturális örökségvédelem jogszabályi hátterében végbement változások szintén indokoltá teszik a régészeti lelőhelyek védelmére vonatkozó eljárási rendek aktuális állapotának rövid áttekintését a településrendezési tervhez kapcsolódó hatástanulmány keretében.

Az alábbi régészeti örökségvédelmi munkarész, illetve az alábbiakban felsorolt adatok és megállapítások nem helyettesíthetik az egy-egy földterületre, lelőhelyre vonatkozóan, telekértékesítéshez vagy bármilyen földmunkával járó változtatáshoz kapcsolódóan a területileg illetékes Örökségvédelmi Szakhatósága által az aktuális örökségvédelmi szakkérdés vizsgálatát, illetve szakhatósági véleményének, engedélyének kikérését. Bármilyen földterülettel kapcsolatos jogi ügylet előkészítésének részeként, illetve bármilyen földmunka tervezésekor elkerülhetetlen az adott Örökségvédelmi Szakhatóság megkeresése, és hivatalos véleményének, szakhatósági állásfoglalásának beszerzése.

1. Örökségvédelmi vizsgálat

Az alábbiakban található örökségvédelmi vizsgálatban röviden áttekintésre kerül a mai Szankról és szűkebb térségéről jelenleg ismert, régészeti források alapján körvonalazható történeti kép egészen az emberi megtelepedés kezdetétől a régészeti periódusok végét jelentő újkorig. E több évezredet felölelő időszak emlékei főként régészeti adatokból maradtak meg, a Kárpát-medence írásbeliséggel rendelkező viszonylag rövid – mintegy 2000 éves időszakának – forrásadatai kevés említést tesznek a térségről.

Az örökségvédelmi vizsgálat részét képezi a településről és környékéről jelenleg ismert, közhiteles nyilvántartásban szereplő lelőhelyek értékleltára.

1.1 A település történeti leírása

A vizsgált térség jégkor végén kialakult természeti képét az emberi megtelepedés a történelem folyamán jelentősen alakította. Szank és szűkebb térségének a fejlődése és története szorosan kapcsolódik az Alföld és bizonyos mértékben az egész Kárpát-medence képéhez. A terület egyik meghatározó természeti jelensége a Duna-Tisza-közének déli részén található homokhátság. A legkorábbi emberi megtelepedés is a mezőgazdasági művelés számára megfelelő adottságokkal rendelkező homokhátságon történhetett meg. A térség történeti fejlődésében a helyben élő autochton lakosság folyamatosságát a keletről és délről érkező újabb és újabb, eltérő mértékű és hatású bevándorlások alakították, sok esetben meghatározó módon.

1.1.1 Táj és környezet hatása az emberi megtelepedésre

Szank és külterülete a Duna-Tisza-közén, a Tiszához közelebb fekvő területen helyezkedik el. A település és közigazgatási határa két kistájegységhez tartozik.

Nagyobb része a *Bugaci-homokháthoz*, míg kisebb, D-i területei a *Dorozsma-Majsai-homokháthoz* sorolhatók. A két kistáj részben eltérő természetföldrajzi és talajtani adottságokkal rendelkezik, mely nagyban befolyásolta a történeti korokban az egyes részek mezőgazdasági hasznosításának lehetőségét.

Domborzati szempontból a Bugaci-homokhát szélfúttá homokkal fedett hordalékkúp síkságnak minősül, melynek tengerszint feletti magassági adatai 92,4 és 160,3 m között váltakoznak. Jellemző rá az ÉNy-DK irányú homokhátak és homokbucka sorok váltakozása.

A kistáj területe főként a Tisza vízgyűjtő rendszeréhez kapcsolódik a Dong-éren keresztül. A homokbuckák között több időszakosan vízállásos lefolyástalan terület alakult ki. Gyér lefolyású száraz, vízhiányos terület. Mélyebb részei a folyószabályozás előtt sok esetben időszakosan vízzel borítottak voltak.

A Dorozsma-Majsai-homokhát domborzati szempontból kis relief szintű ártéri síkságnak minősül, melynek tengerszint feletti magassági adatai 77 és 91 m között váltakoznak. Mélyebb részei a folyószabályozás előtt sok esetben időszakosan vízzel borítottak voltak. Az emberi megtelepedés nyomai ettől függetlenül a magasabb és mélyebb fekvésű területein egyaránt megtalálhatóak a történeti korok eltérő klimatikus periódusai okán.

A térség vízrajzát a Dorozsma-Majsai-homokháton jellemző ÉNy-DK-i irányú felszíni tagoltság határozza meg, ahol is a mélyebb fekvésű részekben gyakran időszakosan vízzel borított szikes (szék) tavak alakulhattak ki. A szikes területeket az emberi tájformáló tényező napjainkra erőteljesen átalakította, az egymással párhuzamosan futó, természetes mélyedésekben (semlyékek) felgyülemelő vizeket jelenleg mesterséges csatornák vezetik le a Tiszához. Két meghatározó, mesterséges szabályozott csatornája a Dorozsma-Majsai-főcsatorna és a Dorozsma-Halasi-főcsatorna.

A régészeti lelőhelyek tanúsága alapján a térség természetföldrajzi adottságai az őskor korai időszakától kezdve (neolitikum) bizonyult alkalmasnak a benépesedésre. A természeti adottságok a korai földműves és pásztorkodó kultúrák számára nem bizonyultak jelentős mértékben alkalmasnak a hosszabb távú megtelepedésre, melyet a kevés, szórványos jellegű lelőhely példáz. Sűrűbb

településhálózattal a római kor (szarmaták) és a középkor időszaikaiban lehet számolni. A mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas területen főként a nagyállattartó pásztorkodás jelentette a domináns ágazatot.

1.1.2 Az emberi megtelepedés környezetre gyakorolt hatásai

Az emberi magtelepedéssel együtt járt a környező természetes kép változása. A folyószabályozások és vízgazdálkodás, az intenzív legeltetés, az egyre növekvő mezőgazdasági terményhozamot váró földművelés, az ipari tevékenységekhez szükséges természeti nyersanyagok beszerzése mind-mind hozzájárultak a természetes környezet átalakulásához. Ennek eredményeként a vizsgált területen napjainkra rendkívül kevés helyen található az eredeti természetföldrajzi képnek megfelelő táj.

A viszonylag gyér, szinte teljesen hiányzó újkőkori és rézkori megtelepülés során létrejött emberi beavatkozások még jelentős környezeti változást nem gyakoroltak a természetes tájra. A kezdetleges földműveléssel felhasznált földterületek nem lehettek olyan méretűek, hogy az jelentős változást gyakorolt volna a természetes élővilágra.

A környezettörténeti kutatások és a régészeti lelőhelyek tanúsága szerint nagyobb környezeti változások a bronzkor közepén, második felében indulhattak meg. Ennek során a növekedő népesség nagyobb területeket fogott mezőgazdasági művelés alá, valamint a technikai fejlődéssel erősödő gazdasági igényeknek (fémművesség, kerámiakészítés fűtőanyaga, földvárak egyéb épületek építőanyaga stb.) megfelelően jelentősen csökkentek az erdőterületek. Feltételezhetően ezekben az időkben történtek az első komolyabb homokmozgások a térségben, melyek az emberi megtelepedés nyomait olykor akár több méter vastag réteggel borították el. Ezeknek a természetes környezetet befolyásoló emberi tényezőknek a mértéke, intenzitása a későbbi történeti korokban – ugyan periódusonként eltérő mértékben és formában – folyamatosan nyomon követhető egészen napjainkig.

Az erdőterületek további csökkenése a termőterületek intenzív növekedése legnagyobb mértékben nem sokkal időszámításunk kezdete után a császárkorban követhető nyomon. Az eddig feltérképezett lelőhelyek elhelyezkedéséből, kiterjedéséből látható, hogy a korábbi évszázadok természeti környezetét az emberi megtelepedés erőteljesen megváltoztatta. A feltételezhetően jelentős mennyiségű ismert temetkezés, valamint a településeken előkerülő tárolóvermek mennyisége alapján a szarmata populáció rendkívül magas számban volt jelen, élelmezésük megoldása jelentős környezeti hatást gyakorolt a táj fejlődésére, változására.

A lényegesen átalakult természeti környezet a népvándorlás korban tovább változott. A régészeti emlékek alapján ebben az időszakban a térségben élt avarok gazdasági berendezkedésében a pásztorkodás és legeltetés jelentősebb mértékű volt, mint a földművelés. A más földrajzi régiókban vizsgált archaeobotanikai minták mellett ezt hűen tükrözik a régészeti lelőhelyek, hiszen az avar települések általános képe erőteljesen eltér egy szokványos mezőgazdasági termény tárolására szolgáló vermekkel szabdaltszarmata tanya vagy faluhelytől.

Az átalakult természeti táj változásai tovább folytatódtak az Árpád-korban és a középkor során, mikor is a mezőgazdasági termelés ismételten nagyobb szerepet kapott. Az Árpád-korban jelentősen növekedett a települések száma, melyek egymástól néhány kilométerre helyezkedtek el. A települések környékén a szántókat művelték, kisebb részen állatokat tartottak, ezáltal a mezőgazdaság tájformáló szerepe az egész térségre rányomta bélyegét.

A természetes környezet és az emberi tényezők kölcsönhatásai napjainkig folyamatban vannak, melyekhez a szűkebb vizsgálati térség kapcsán elegendő utalni például a természetes vízgyűjtők csatornába történt szabályozására vagy akár az újkori vagy modern kori növény és erdőtelepítési szokásokra, melyek a térség valaha őshonos vízrajzát és növényképét mára teljes mértékben átformálták.

1.1.3 Őskor

Az emberiség múltjának leghosszabb periódusát felölelő időszak az őskor. Ez a kor az első emberek megjelenésétől, a tudatos eszközhasználat kezdetétől a növénytermelő és állattenyésztő életformára történő áttérése át egészen a magas színvonalú fémfeldolgozással és az ezzel kapcsolatos gazdasági fejlettséggel jellemezhető strukturált, komplex módon szervezett társadalmak virágzásáig tartott.

A több évezredes periódus több, rövidebb-hosszabb, főként az anyagi műveltség alapján elnevezett és behatárolható periódusokra tagolható. Beszélhetünk ős-, és újkőkorszakról, amikor az ősközösségi formák után az ember áttért a termelő gazdálkodásra. Ezt követően az önálló gazdálkodásra való áttérést követően a technikai fejlődések sorával az emberiség megismerkedett a különféle fémek nyersanyagának beszerzésével, feldolgozásával és az így készült fémeszközök használatával. Ezek a rézkor, bronzkor és vaskor időszakának meghatározott periódusai a régészeti szakirodalomban.

Szank környéke a Duna-Tisza-közén található homokhátsági területekhez hasonlóan nem túl gazdag az őskor korai fázisaira keltezhető lelőhelyeiben.

A paleolitikum vagy más néven őskőkorszak idejéből egyáltalán nem ismertek lelőhelyek vagy leletek a település térségéből. A megyéből egyetlen őskőkori lelőhely ismert Madaras térségéből, ahol agyagbányászat közben, 6–7 méteres mélységből kerültek elő pattintott kőeszközök. Középső paleolit megtelepedésre utaló nyomok ismertek a tőle délebbre található Szeged-Öthalom lelőhelyről is, és nem kizárt, hogy Szank térségében is előfordulhatnak ilyen emlékek, mélyen a több méter vastag utolsó jégkori feltöltődési réteg alatt.

Átmeneti kőkor (Kr. e. 10000–6000), újkőkor (Kr. e. 6000–4500/4400) és rézkor (Kr. e. 4500/4400 – 2700/2500)

A paleolitikum után következő, mintegy 4000 évet átölelő periódus elnevezése az átmeneti kőkor (mezolitikum). Ez az utolsó jégkorszakot követő, felmelegedéssel

járó időszak volt az a periódus, amikor a maihoz hasonló éghajlati és természeti környezet kialakult a Kárpát-medencében. Az átalakuló növény és állatvilág a korábbi időszakok emberét új kihívások elé állította. Az ezekhez történő igazodás a megváltozott anyagi műveltségben – a régészeti leletekben – nyomon követhető.

A Kárpát-medencében jelentősebb átmeneti kőkorra sorolható megtelepedés az Észak-Alföldről, főként a Jászságból ismert. Más területekről mindösszesen szórványos, bizonytalan eredetűnek vélhető emlékek ismertek e korszakból. Szank környékéről jelenleg nem ismert ebbe az időszakba sorolható lelet.

Az átmeneti kőkor időszaka után következő, egyik legjelentősebb régészeti periódus az újkőkorszak (neolitikum). Ez a mintegy 2500 év hosszúságú, a Kárpát-medence első földműves kultúráit jelentő népeiségek megtelepedésének szakasza, mely kora, középső és késői időszakokra tagolható. Ekkor vált általánossá a növénytermesztés és az állattartás, mely gazdasági fejlődések társadalmi átalakulásokat is magukkal hoztak. Az alföld térségében főként a Balkán-félszigetről érkező, magas szinten szervezett közösségek jelentek meg, melyek társadalmi strukturáltsága például a régészeti lelőhelyeken feltárható települések szerkezetében és a temetkezésekben megfigyelhető rituális szokásokban tükröződnek.

A Duna-Tisza-köze természetföldrajzi adottságai miatt nem kifejezetten bizonyult alkalmasnak az újkőkori földműves közösségeknek, lelőhelyeik elszórtnan fordulnak elő a homok-, és löszhátakkal tagolt, viszonylag kevés, bő vízü folyóval rendelkező területeken. Ennek megfelelően Szank határából jelenleg egyetlen örökségi elem területéről sem ismert neolit településnyom.

A késő újkőkor végét jelentő időszakban, több, mint 6000 évvel ez előtt történt gazdasági és társadalmi átalakulások során új periódus köszöntött be a Kárpát-medence egészében, melyet a réz általános használatának elterjedéséről rézkornak nevezett el a kutatás. Az ékszerként már a késő újkőkorbán felbukkanó fémet nagy mennyiségben kezdték el használni a mindennapokban, eszközöket és fegyvereket készítve belőle. A mintegy 2000 év hosszúságú periódust, az egyes műveltségekre jellemző, régészeti leletanyagban ránk maradt emlékek alapján a kutatás – a neolitikumhoz hasonlóan – kora, középső és késői fázisra tagol.

A térséghez kötődik a középső rézkori Bodrogkeresztúr-kultúra egy temetőrészlete, amely az 1970-es évek végén került elő Jászszentlászló határában, településüket Kiskunfélegyházáról ismerjük. A rézkor késői fázisából jelenleg Szank határából egyetlen régészeti lelőhely ismert, a késő rézkori, balkáni kapcsolatokkal is rendelkező Baden-kultúra közösségének települése, Kisasszony-dűlő, Tímár-tanya lelőhelyről (nyilvántartási szám: 35650) (1. kép).

Az őskor korai szakaszaira sorolható lelőhelyek emlékei meglehetősen szegényesek a vizsgált területen. Ez több tényezővel magyarázható, melyek mindegyikénél a térség természetföldrajzi adottságai a fő indokok. A lelőhelyek hiánya egyrészt magyarázható a térség talajtani adottságaival, ugyanis a homokos, alacsony humusz tartalmú termőtalajok nem biztosítottak olyan adottságokat, melyek teljes mértékben kielégítőek lehettek volna a főként növénytermesztéssel foglalkozó gazdálkodásoknak. Másrészt a lelőhelyek alacsony száma részben magyarázható egy egészen az újkorig nyomon követhető geológiai jelenséggel, mégpedig a homokmozgásokkal. Az elmúlt évek beruházásaihoz kapcsolódó régészeti munkák alkalmával több területen sikeres megfigyeléseket lehetett tenni azzal kapcsolatosan, hogy a Duna-Tisza-közén előforduló, történeti forrásokból is jól ismert futóhomok számos alkalommal régészeti időszakok teljes rétegsorát elfedte. Ismertek olyan lelőhelyek, amelyek akár a mai felszíntől mért 1,5–2 méter mélységben tartalmaznak régészeti emlékeket. Ezeket a rétegeket a mélyszántások és természetes eróziók sem pusztították olyan mértékben, hogy ismét napvilágra kerülhessenek az eltemetett emlékek.

Bronzkor (Kr. e. 2700/2500 – 900/800)

A késő rézkor végét jelentő időszakban történt bonyolult gazdasági és társadalmi átalakulások során új időszak köszöntött be a Kárpát-medence egészében, melyet a réz és ón ötvözéséből keletkezett új fém, a bronz általános használatának elterjedéséről bronzkornak nevezett el a kutatás. A réznél erősebb ötvözött anyag használata általánosan elterjedt az egész Kárpát-medencében, így a Duna-Tisza-közén is egyaránt. A gazdasági fejlődésben az új fém használata és az annak előállításához

szükséges technikai ismeretek megszerzése mellett nagy szerep jutott a Kelet-Európából közvetített, házasított ló megjelenésének.

A közel 1500–2000 év hosszúságú bronzkori periódust, az egyes műveltségekre jellemző, régészeti leletanyagban ránk maradt emlékek alapján a kutatás – a neolitikumhoz és rézkorhoz hasonlóan – kora, középső és késői fázisra tagol.

Az őskorban a bronzkor tekinthető lelőhelyek szempontjából az egyik leggazdagabbnak Szank határában, ugyanis különböző fázisainak emlékanyagai mintegy 2 örökségi elem területéről ismertek a térségből (nyilvántartási számuk: 35650, 63972) (1. kép). A lelőhelyek felszíni nyomokból azonosítható szórványleletek vagy településnyomok.

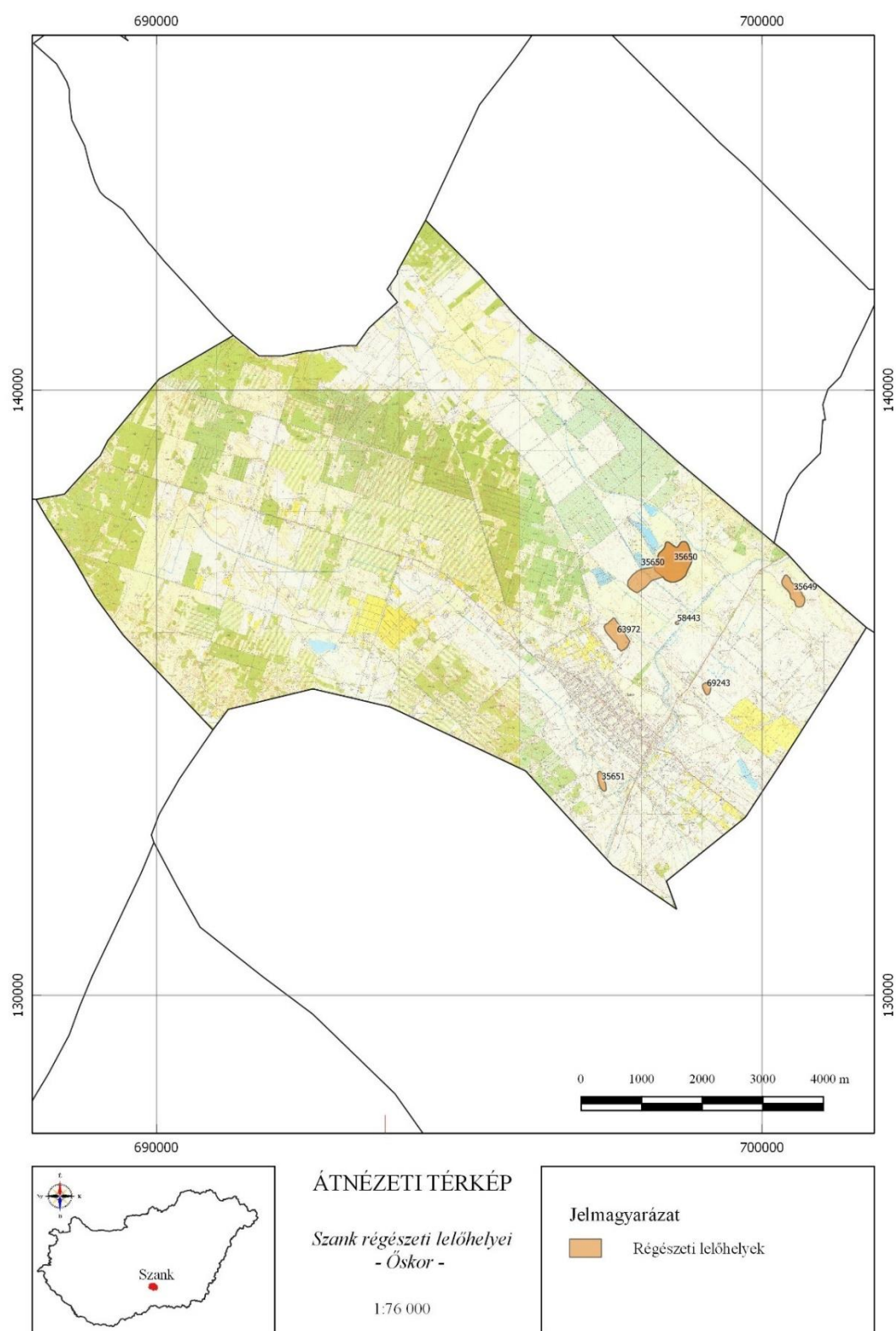
Vaskor (Kr. e. 900/800 – 0)

A késő bronzkor végén Kelet-Európából bevándorló népcsoportok jelentek meg az Alföld területén. Ezzel a vándorlási hullámmal ismételten technikai újítások érkeztek a Kárpát-medencébe, a több rétegű átalakulással kezdetét vette a vaskor. Az időszak a korábbi periódusokhoz hasonlóan, nevét onnan kapta, hogy egyre szélesebb kulturális körben teret hódított a vas felhasználása. A fém nyersanyagának beszerzése egyszerűbb volt, mint a réz vagy a bronz egyéb összetevő anyagainak, illetve a feldolgozott ércből készített termékek jóval időt állóbbaknak bizonyultak használati eszközként, mint a korábbi évezredekben használt elődeik. A régészeti kutatások az időszakot egy korai és egy késői fázisra tagolják, mindkét periódus jellegzetessége, hogy a Kárpát-medencében addig idegen eredetű népesség migrációjával vette kezdetét. A korai időszakban keletről, míg a késői szakaszban nyugatról meginduló népcsoportok jelentek meg az Alföldön.

Szankról és tágabb környezetéből jelenleg biztosan vaskorra keltezhető lelőhelyet nem ismerünk.

Mindezek mellett Szank határából ismert 5 olyan örökségi elem, melyek az előkerült kerámialeletek alapján őskorinak tarthatóak, de pontosabb és időrendi szempontból szűkebb időintervallumba történő besorolásuk nem volt lehetséges (1.

kép). Ezek közül az összes lelőhelyen az előkerült kerámia mennyisége alapján egy településnyomra lehetett következtetni.

1. kép: Óskori régészeti lelőhelyek Szank határából.

1.1.4 Római kor, császárkor

A vaskor végén az Alföldön élő kelta törzsek nyomain jelen ismereteink szerint a Kr. e. 2. századig mutathatóak ki. A Kr. e. 2. század és a Kr. u. 2. század közt eltelt több évszázadnyi időből régészeti emlékek viszonylag szórványosan ismertek, azok időrendi besorolása több bizonytalanságot hordoz magában.

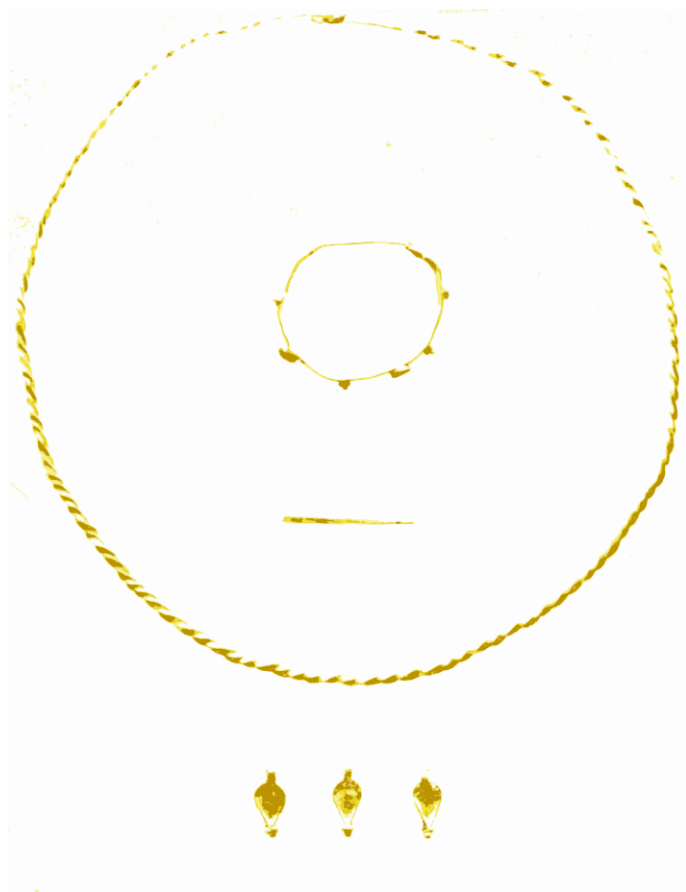
Szarmaták (0 – 450/500)

Az Alföld ligetes sztyeppéit a Kr. u. 1. század során az iráni eredetű, Kelet-Európában nomád pásztorkodó életmódot folytató szarmaták törzsei szállták meg (jazig, roxolán, alán), egészen a kora középkori népvándorlások megindulásának kezdetét jelölő hun korszakig (4. század utolsó harmada, 5. század első harmada) a térség meghatározó gazdasági, társadalmi és politikai tényezői voltak. Mindeközben a mindösszesen két napi járóföldre fekvő Dunántúlon a Római Birodalom kezdte meg Pannonia provincia megszervezését. Ez a távoli szomszédság a következő évszázadokra a szűkebb vizsgált térségre jelentős politikai és gazdasági tényezőként hatott.

A Kárpát-medencében, így a mai Szank határában is, a Kelet-Európában jellemzően megszokott és gyakorolt nomadizálásukat a környezeti feltételek okán feladni kényszerültek, melynek következtében életmódjuk gyökeresen megváltozott. Ennek során fokozatosan letelepültek és megjelentek a földművelő tevékenységet jelző tanyáik, falvaik és a történeti forrásokból ismert alföldi „városaik”, azaz az állandó településeik.

A mai Szank kül-, és belterületéről a római császárkor időszakából mintegy 9 nyílvántartott és több mára már nem azonosítható lelőhelyről ismertek az emlékeik (3. kép). Ezzel a 400 – 500 éven keresztül folyamatos szarmata megtelepedés az Árpád-kori és újkori emberi jelenlét mellett a legintenzívebb időszakot és talán a legmagasabb populációt mutatja a térségben.

Településeikről Szank határában történt feltárásokon és más területen végzett megfigyelések alapján elmondható, hogy főként a letelepült, fejlett és intenzív mezőgazdasági kultúrával rendelkező emlékeik fordulnak elő túlnyomó részt. Mindezek mellett a komplex gazdálkodásukhoz az állattartás mellett hozzátartozott a háztartásokban vagy szervezettebb keretek között végzett könnyűipari kézműves tevékenységek egyaránt (2. kép).

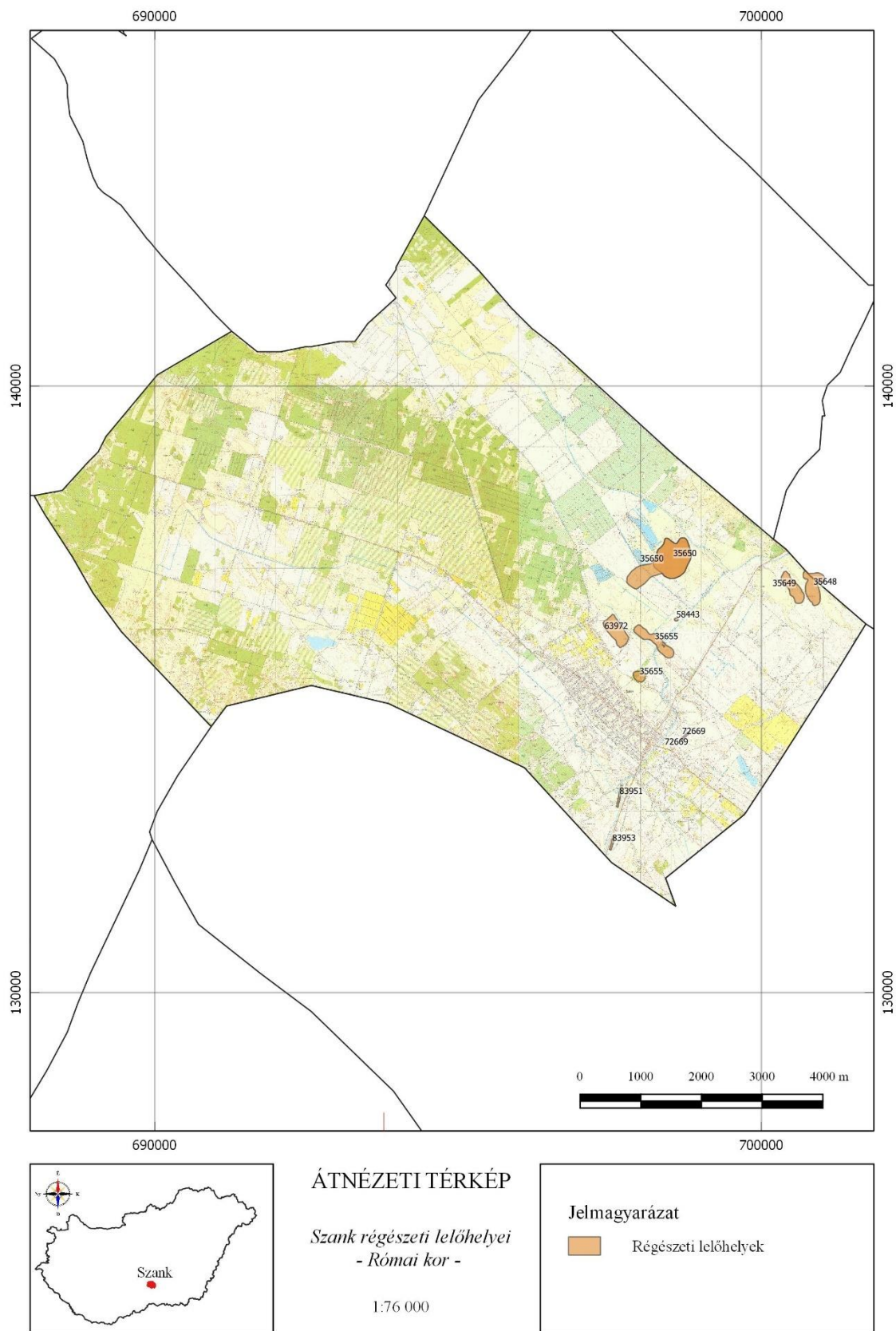
2. kép: Fejlett kézművesség emlékeit jelzik Szank - Móricgát szarmata női sírból előkerült arany ékszerek

A településeik mellett ismertek temetkezéseik. Ismert, hogy a múlt század első felében Szank határában egy 80 sírt tartalmazó szarmata temetőt tárt fel a Népírajzi Társaság volt alelnöke, a kecskeméti múzeum volt igazgatója, dr. Szabó Kálmán. Kiemelt jelentőségű a szarmata időszak korai fázisára keltezhető egyik gazdag női temetkezés, akit páratlan arany ékszereivel együtt indítottak utolsó útjára (2. kép). A sűrű településhálózat okán további temetők előfordulásával szükséges számolni

bármiféle földmunkával járó változtatások esetében, hiszen lelőhelyeik jelenleg még pontosan ismeretlenek, felszíni nyomok alapján nem azonosíthatóak.

Sírjaikat sok esetben árokkal vették körül, és a temetkezés fölé minden bizonnyal halmokat emelhettek. Mára ezek jelentős része erodálódott és a felszínen szinte semmiféle nyoma nem látható valamikori meglétének. A keretelt temetkezésekre csak a feltárásokon előkerülő árkok vagy a műszeres lelőhely-felderítések során kimutatható elváltozások utalhatnak. A sírokba halottaikat gazdagon felékszerezve használati eszközökkel (kés, fegyver, edények stb.) felszerelve, a túlvilági élethez étel-ital melléklettel ellátva helyezték örök nyugalomra.

A római kor kapcsán külön kiemelendő két szanki lelőhely, hiszen azon a császárkori, azon belül 4. századi barbár-római kapcsolatokkal összefüggésbe hozható Csörsz- vagy más néven Ördög-árok további – bár összefüggésük kronológiailag nem igazolt – sáncszakaszairól tudunk (nyilvántartási számuk: 83951, 83953). A „kunsági sáncoknak” napjaink intenzív régészeti kutatásainak valamint a műholdas és egyéb távérzékeléses lelőhely-felderítéseknek köszönhetően már több helyszínről ismert hasonló, részletekben megmaradt sáncszakasza. Megjegyzendő, hogy más területeken végzett feltárások alapján ezek a fentről jelentkező elváltozások több alkalommal is korábbi utak nyomvonalával és nem erődítési árokkal volt azonosítható. Hitelesítő feltárások nélkül a szanki lelőhelyek esetében sem zárható ki, hogy azok esetleg korábbi utak nyomvonalai lehettek.

3. kép: Római kori, szarmata régészeti lelőhelyek Szank környékén.

1.1.5 Népvándorlás kor: hunok, germánok, avarok (450/500 – 800/900)

A viszályoktól közel sem mentes, római-szarmata kapcsolatokról szóló alföldi császárkori időszaknak egy a 4. században megjelenő jelentős politikai tényezőt képező államalakulat, a hun birodalom vetett véget. A Kelet-Európában a hunok megerősödésével és terjeszkedésével kapcsolatosan megindult folyamatok a Kárpát-medencére is hatást gyakoroltak. Megkezdődött a történeti korokból adatolt, egész Európára jelentős változásokat hozó népvándorlások időszakának fejezete.

A hunok megjelenése a vizsgált terület 4. század végéi 5. század elei periódusára közvetlen hatást gyakorolt, hiszen feltételezhetően a tágabb térségbe – valószínűleg a Körös-Maros-közébe – került az egész Római Birodalmat rettegésben tartó fejedelmi központ. Elképzelhető, hogy ezen rövid történeti időszak emlékeit őrzik a Szank határából ismert késő szarmata településnyomok, melyek a hun kori katonai hadműveletek háttérországát képezhették.

A kora népvándorlás korában a Kárpát-medencébe, így az Alföldre is jelentős mennyiségű germán eredetű, főként gepida lakosság érkezett, akik Attila halála után, a hun birodalom részekre szakadását követően helyben maradtak.

A Duna-Tisza-közéről csak szórványos, bizonytalan eredetű régészeti emlékeik ismertek, ezeken a területeken minden bizonnyal a népes populációban megtalálható szarmaták voltak az 5. században is jelen. Szank határából germán jellegű leletek és lelőhelyek jelenleg nem ismertek.

A népvándorlás kor későbbi időszakában az 567-ben lezajló gepida-langobárd háború után a nagyállattartással és földműveléssel foglalkozó, Kelet-Európából érkezett nomád avar népesség telepedett meg a Duna-Tisza-közén. A több mint három évszázadot átívelő avar periódust a régészeti kutatások jelenleg három – kora, közép és késő – időszakra tagolják. Mindhárom időszak emlékeiben vagy újabban beérkező csoportok megjelenése vagy belső átalakulási folyamatok követhetőek nyomon. A szűkebb földrajzi régió főként a korszak korai periódusában játszott vezető szerepet, ugyanis a gazdag régészeti lelőhelyek (pl.: Bócsa, Kecel,

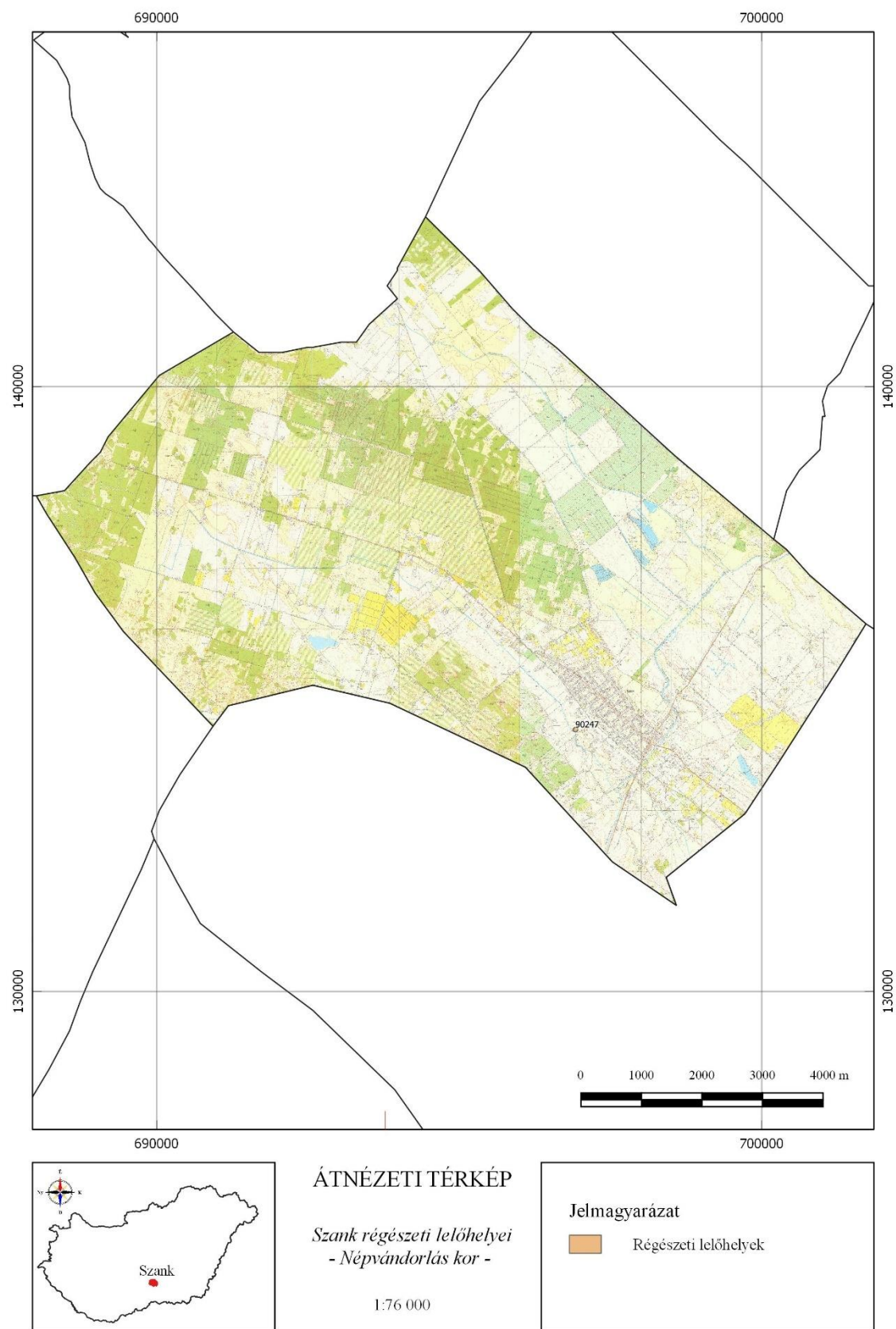
Kunbábony) tanúsága alapján valamerre a térségtől kissé északabbra helyezkedhettek el a fejedelmi központok.

Szank határából jelenleg egy nyilvántartott népvándorlás kori településnyomról van tudomásunk (nyilvántartási szám: 90247) (4. kép).

Településeiken az árkok/árok rendszerek-gödrök-kemencék jelölik a főként nagyállattartással és e mellett csak másodlagosan növénytermeléssel foglalkozó gazdálkodási formát. Általánosan előforduló lelettípusnak ebben az időszakban is a kerámia tekinthető, melyeknek fő jellegzetessége a rendkívül alacsony technikai kivitel, mely kontrasztosan szembeötlő, hiszen az időszak ötvös termékei az egyik legkiemelkedőbb minőségű és technikai színvonalú darabokhoz sorolhatóak a régészeti korok évszázadaiban.

Mindezek mellett az elmúlt évtizedek során a Duna-Tisza-közén folytatott régészeti kutatások rávilágítottak arra, hogy számos területen, nagy kiterjedésű lelőhelyeik előfordulhatnak, olyan formán, hogy a felszíni terepbejárások alkalmával nem vagy csak nagyon szórványosan kerülnek elő kerámialeleteik. A sűrű megtelepedésük oka a térség természetföldrajzi adottságaival magyarázható, ugyanis a füves-ligetes, kevésbé jó termőhozammal rendelkező területek a nagyállattartás számára megfelelő legelőket biztosítottak.

Településeikre jellemző szerkezeti sajátosságok (nagy kiterjedésű területhasználat, rendkívül szórt szerkezet) miatt várható, hogy korábban lokalizált, viszonylag kisebb kiterjedésű lelőhelyeik a későbbiekben további terepi vizsgálatok során jelentősen bővíthetnek. Különösen igaz ez a szórványos jellegű településnyomokat prezentáló helyszínekre. A településekhez minden esetben kapcsolódnak temetők, melyek közül jelenleg egyetlen sem ismert, ezért továbbiak előkerülésével számolni kell. Földmunkával járó változtatások esetében ez jelentősebb kockázati tényezőt jelent.

4. kép: Népvándorlás kori régészeti lelőhelyek Szank környékén.

1.1.6 Honfoglalás-, Árpád-, középkor és törökkor, újkor

Honfoglalás kor (800/1000)

A Tiszántúlon és a Duna–Tisza-közén élő késő avar közösségek életét a történeti forrásokból ismert 9. századi Balkán-félszigetről induló bolgár támadások valószínűleg megviselték, de a korábbi vélekedésekkel ellentétben a legújabb régészeti kutatások eredményeként semmi esetre sem változtatták lakatlan sivataggá. A 9. század második felében a 880-as 890-es évekbe megjelenő magyarság a korábbi avar közösségeket itt találhatta. Együttélésük Szank környékén ugyan még nem bizonyítható, de más lelőhely tanúsága szerint itt sem tartható kizártnak.

A honfoglalás korából és a korai magyar történeti időszakra keltezhető évtizedekből településnyomaik nem ismertek vagy pontosabban ez idáig nem azonosítottak a község tágabb térségéből.

Árpád-kor (1000 – 1301)

A történelemkönyvekből jól ismert, honfoglalás és kalandozások utáni időszakot az I. István nevével fémjelzett államalapítás követte. A Magyar Királyság megalapításával kezdetét vette az első királyi dinasztia, az Árpád-ház uralkodása. Az időszak kutatásával kapcsolatosan már nem kizárólag csak a régészeti lelőhelyekre és leletekre lehet támaszkodni, hanem a fennmaradt írott források adataira is. A régészeti szakirodalom az ez időhöz köthető emlékanyagot Árpád-korinak nevezi.

A Duna–Tisza-köze, így Szank határa is sűrűn benépesült. A történeti adatok alapján Szank és tágabb környéke Bodrog vármegyéhez tartozott, jelentős része királyi birtok lehetett, melyet a Bodrog várban székelő ispán igazgatott.

Árpád-kori lelőhelyek tanúsága alapján – a korábbi, kevés emlékanyagot felhasználó kutatásokkal ellentétben, a császár korhoz hasonlóan – sűrű településhálózat létezett a térségben, melyet jól tükröz, hogy összesen mintegy 6 nyilvántartott és több mára azonosíthatatlan lelőhelyről ismert különböző méretű

Árpád-kori településnyom (5. kép). Az Árpád-korból viszonylag kevés írásos forrás maradt fenn a térség településeivel és lakosságával kapcsolatosan.

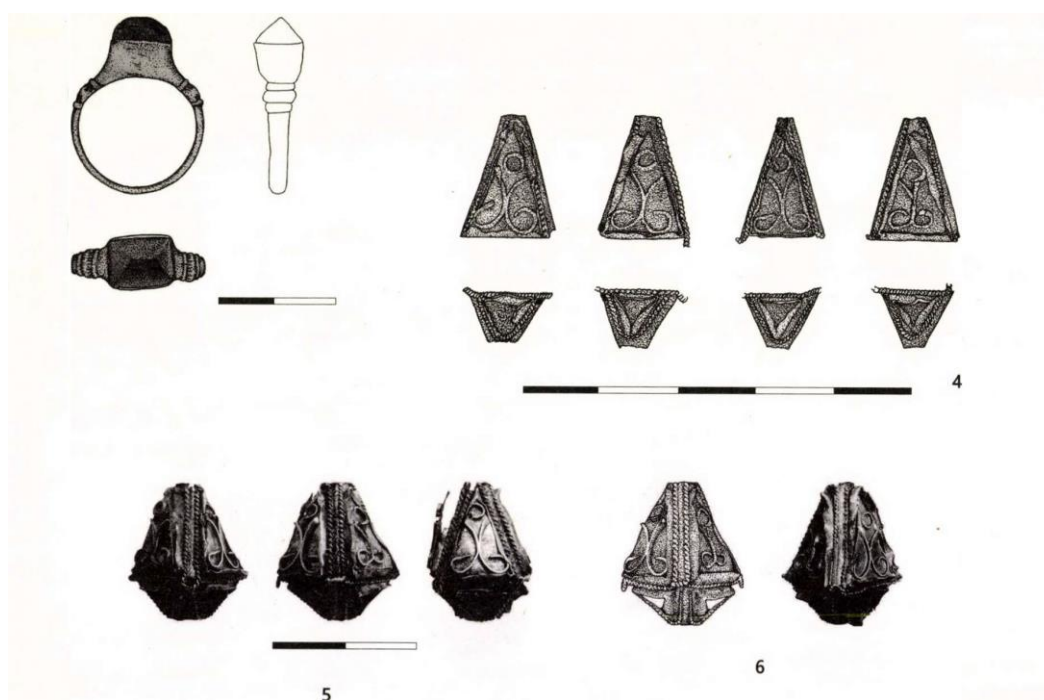
A lelőhelyek kiterjedése – a szarmata vagy avar falvakhoz hasonlóan szintén – jelentős mértékben nagyobb lehetett a közhiteles nyilvántartásban szereplő jelenlegi méreténél, különösen igaz ez a szórványos jellegű településnyomokat prezentáló elemekre. Ezt az elmúlt évtizedek beruházásaihoz kapcsolódó feltáró munkálatok jól bizonyították más térségekben, mely eredmények vélhetőleg Szank határában is beigazolódást találnának nagy, összefüggő régészeti felületek megnyitása alkalmával. Az avar településekhez hasonlóan az Árpád-korra is jellemző a ritkás, szórt szerkezet.

5. kép: Árpád-kori lelőhelyek Szank határából.

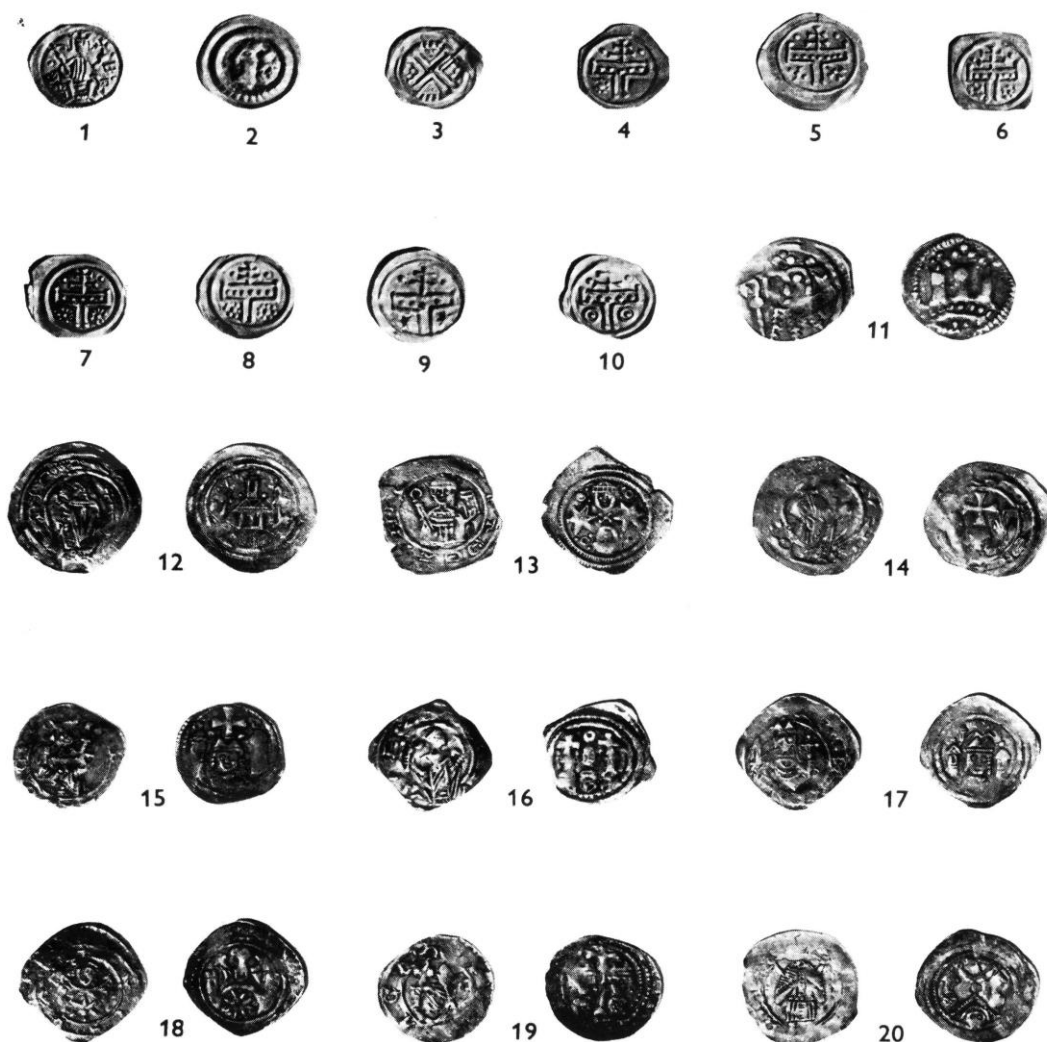
A kereszténység felvételével a honfoglalás korában általában használatos soros temetőket fokozatosan felhagyták és megjelentek a templomok körüli sírkertek. Talán ezzel is magyarázható, hogy az Árpád-korban – a korábbi történeti periódusokhoz képest – jellemzően kevesebb a temető, mint a településnyom. Minden bizonnyal több település használt egy-egy temetőt. Különösen igaz ez a templom körüli sírkertekre, melyek használata sokszor egészen az újkorig szokásban volt. A közhiteles lelőhely nyilvántartás adatai szerint Szank határából Árpád-kori templom Szeméttelep Dél (nyilvántartási szám: 90245) lelőhelyről ismert. Temetőjének feltárása az 1920–30-as évek során megtörtént, templomára a helyszínen fellelhető, építkezéshez használt réti mészkő emlékeztet.

A Duna–Tisza-közének kora középkori fejlődésében egy a 13. század derekán bekövetkezett komoly krízis vetett véget. Az 1241–1242 során lezajlott mongol támadás a térségben igen jelentős károkat okozott, a települések nagy része elnéptelenedett, az itt élő lakosság elpusztult vagy elmenekült. Ezt számos a térségben felfedezett régészeti jelenség (elrejtett kincsleletek, leégett épületek stb.) jól példázza. Erre utal egy 2010-ben feltárt, tatárjárás során elpusztult Árpád-kori épület (nyilvántartási szám: 72667) (6. kép), illetve egy 1971-ben előkerült tatárjárás-kori éremlelet (nyilvántartási szám: 35661) (7. kép).

6. kép: 13. századi gyűrű és csüngő Szank, HT 113. lelőhelyről

A térség történetében jelentős változások a 13. század második felében, a kunok betelepülésével mentek végbe. A történeti forrásokból is ismert, de a megmaradt helynevek is jól tanúsítják, hogy a tatárjárást követően Szank környéke is a kunok szállásterületéhez tartozott, hiszen mint Szánk szállása, kun névvel, kun szállásként települ újra.

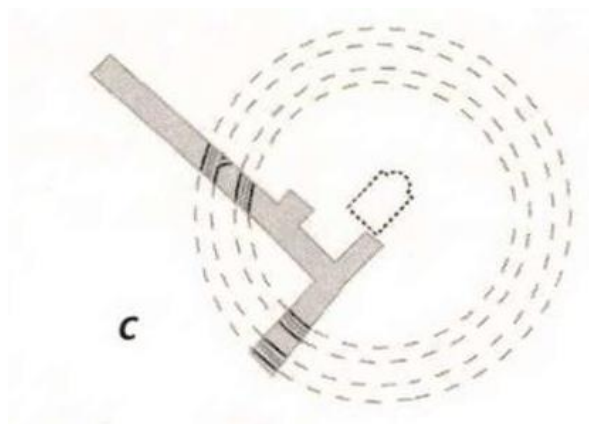

7. kép: 13. századi éremlelet Szank határából.

Késő középkor, törökkor, újkor (1301 - 1711)

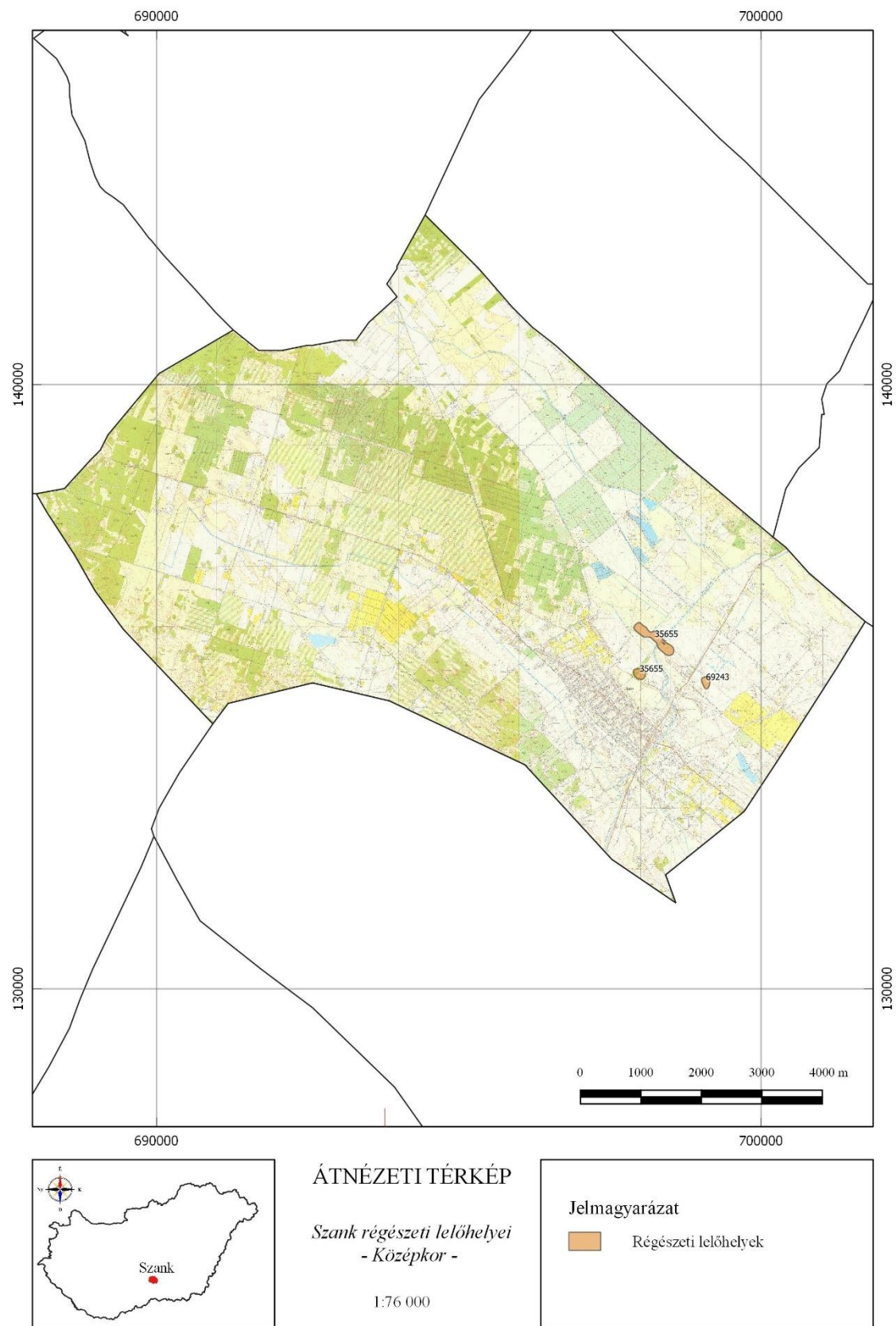
A mai település és tágabb környezetének 13-15. századi történetének meghatározó szereplőivé váltak a kunok. A térség a Kalas nemzetség egyik központi szállásterülete volt. A mai település elődjének tekinthető Zank szállása 1451-ben határperben fordul elő, ahol Szűz Mária tiszteletére emelt templomát is megemlítik.

A térség késő középkori jelentősége a régészeti lelőhelyekben is tükröződik. Jelenleg a közhiteles lelőhely-nyilvántartásban mintegy 2 régészeti lelőhely szerepel erre az időre keltezhetően (9. kép). Mindkettő településnyom, az egyikről késő középkori templom is ismert. Kápolnahely (nyilvántartási szám: 35655) 2007-es kisebb szondázó ásatás során megtalálták a késő középkori kun Szankszállása templomát kerítő kettős körárok jelezte sánc több pontját is. A templomot a temető későbbi fázisában, a 16. században vették körül, erősített jelleget kölcsönözve a kőtemplomnak (8. kép). A területen lévő igen nagy középkori temetőbe - hasonlóan a környékbeli pusztatemplomokhoz - az elpusztásodást követően újratelepülő Alföld népe a 19. század végéig temetkezett.

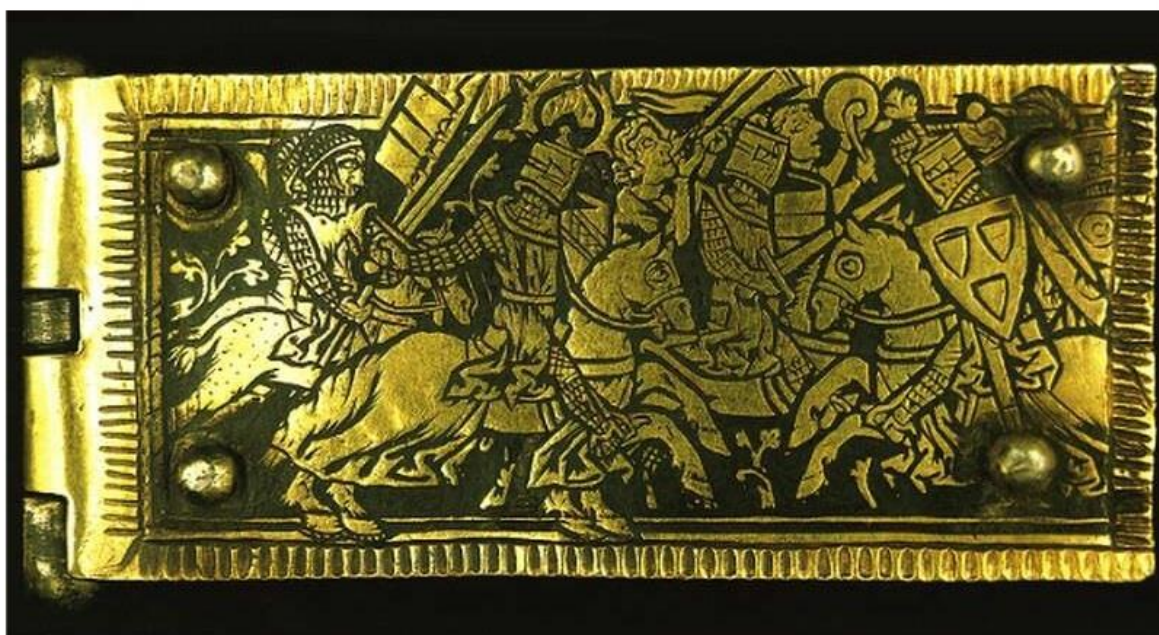
8. kép: Kápolnahely templomának kettős árka.

A lelőhelyek száma ugyan az Árpád-korhoz képest alacsonyabb, de ahhoz mindenképpen magas, hogy látható legyen az itt élt kunok nomád életformájukat nem folytatták tovább, letelepülve állandó falvakban éltek.

9. kép: Középkori lelőhelyek Szank határából.

A mai település környékéről, Kígyós-pusztáról származik a magyarországi középkori ötvösmesterség néhány kiemelkedő remekét tartalmazó leletegyüttese, mely minden bizonnyal egy előkelő kun vezető temetkezéséből származhat. A múlt században véletlenszerűen előkerült leletekből mára sajnos csak kevés darab maradt meg, melyek közül a legkiemelkedőbb a lovagi csatajelenetet ábrázoló csat (10. kép). A részlet gazdagon kidolgozott mestermunkán kiváló művészet-, és viselettörténeti részletek maradtak meg.

10. kép: A Kígyóspusztáról előkerült, vélhetőleg előkelő kun harcos temetkezéséből származó leletegyüttes lovagjelenetes lemezes testű csatja.

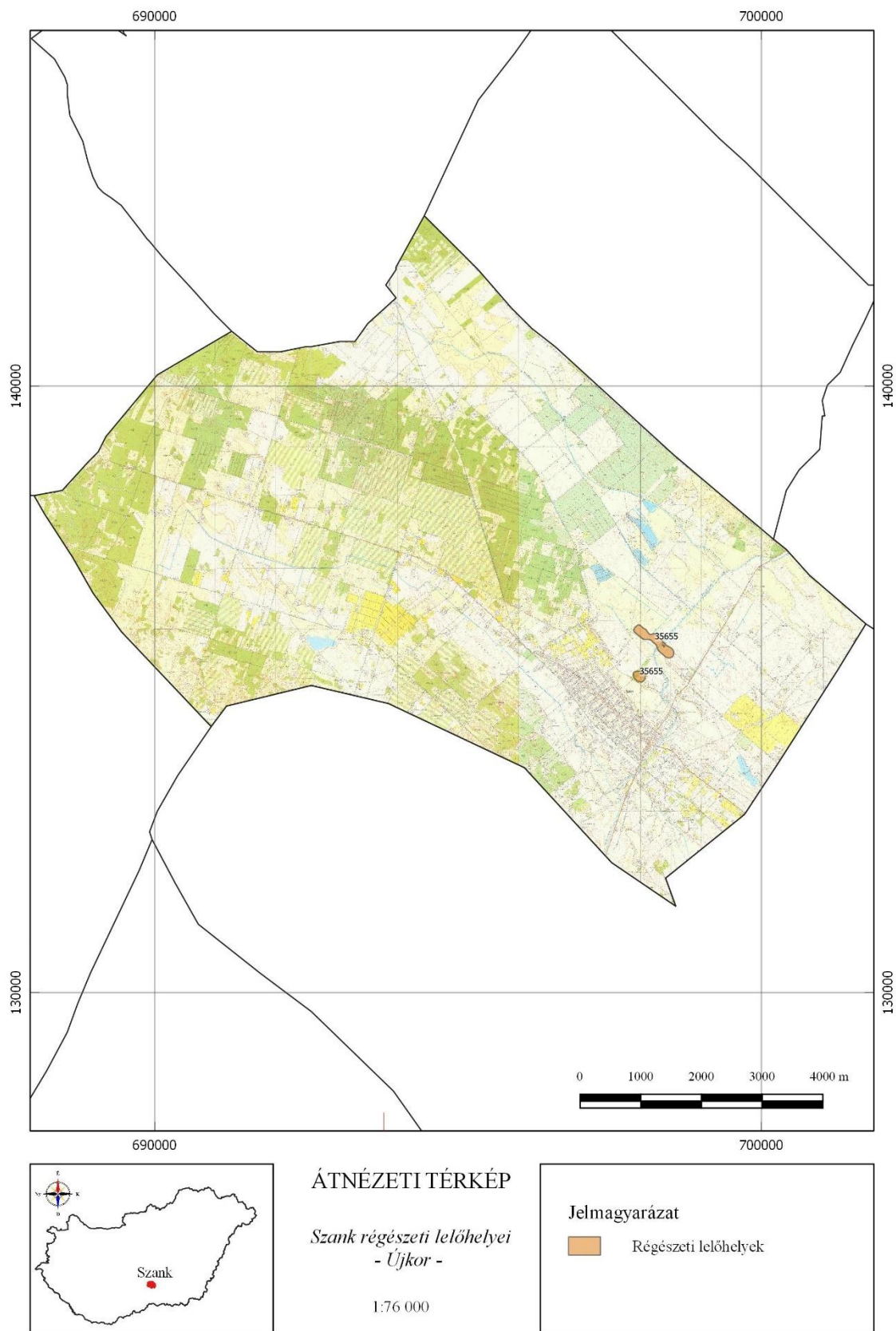
A településhálózat fejlődésében a mohácsi csatavesztést, valamint Buda 1541-es török kézre kerülése következtében jelentős változások álltak be. A Duna-Tisza közének népét a Budáról kivonuló török hadak pusztításai elsőként érték.

Szank a 16. század első felében még élő település lehetett, mivel 1566 és 1581 között három Szanki nevű diákkal és két prédikátorral találkozunk. A 16. század második felében a térséget érő folyamatos támadások eredményeként az 1567-es török adóösszeírásban már Szank nem is szerepel, az 1572. évi összeírás szerint már pusztá. A pusztásodást és a terület lakatlanná válását további adatok is megerősítik: egyrészt az 1596. évi nagy romlás után Eszterházy Pál, a jászok és kunok kapitánya hat kun

pusztát, köztük Szánkot és Móricgátot Kecskemét városnak adott haszonbérbe, másrészt az 1597. évi alispáni levél szerint csak három város népe (Cegléd, Nagykőrös, Kecskemét) maradt a vármegye területén, a többi mind pusztá. A megmaradt lakosság minden bizonnyal biztonságosabbnak ítélt területekre vagy a valamelyest védettebb nagyobb városokba költözhetett be.

Ezeket a történeti adatokat a régészeti lelőhelyek is alátámasztani látszanak, hiszen az eddig ismertté vált, közhiteles nyilvántartásban szereplő lelőhelyek közül egy sem keltezhető a 16. század második felére, 17. századra (11. kép). Minden bizonnyal a török időkben pusztultak el a korábbi évszázadokban és évtizedekben virágzó és folyamatosan használatban lévő templomok, melyek egyikénél sem tapasztalható későbbi időszakra keltezhető megújítás vagy újjáépítés nyoma. A török kiűzése után egynémelyikről megmaradt írásos emlék csak alig látszó romokról számol be, immáron név nélkül. A korábbi településhálózatra, a korábbi településnevekre csak a fennmaradó, beszédes dűlőnevek adnak némi utalást (pl.: Kóhalom, Marispuszta, Kígyóspuszta stb.).

A török kiűzése után a lassan történik a terület betelepítése. 1702-ben Szank a Német Lovagrend fennhatósága alá került, akik Kecskemétnek adták bérbe. A vidék további gazdasági fejlődését, népesedési viszonyait a „megváltakozás”, másnéven redemptio határozta meg, amellyel Mária Terézia engedélyezte, hogy a jászkunok kiválthassák magukat a „jobbágyi sorból”. Szánk pusztá, amelyet a redemptio idején Kunszentmiklós város birtokos közössége váltott meg, az első katonai felmérés térképén továbbra is pusztaként, a II. József császár rendeletére 1788-89-ben végrehajtott kataszteri felmérésben részletezés nélkül csak mint „sován homok” szerepel. Az 1860-as években Szánkon egy pusztaház volt, ahol a pusztabíró tartózkodott, amely már a második katonai felmérésen is megtalálható.

11. kép: Újkori lelőhelyek Szank határából.

1.2. A település régészeti örökségének felmérése

A kulturális örökség régészeti javai egyszeri és megismételhetetlen elemeket jelentenek, melyek általános védelem alatt állnak a jelenkor és a jövő számára. Csak az a régészeti lelőhely védhető meg az utókor számára, amelyet ismerünk. Ennek értelmében a települések bel-, és külterületén található régészeti emlékek felmérése és folyamatos kontrollálása rendkívül fontos feladatot jelent.

A 20. század során komolyabb, tervszerű feltárási vagy topográfiai munkák nem folytak a település térségében, melyet a lelőhelyek elhelyezkedése és száma is jól érzékeltet. Több, kisebb nagyobb feltárássra, helyszíni szemlére sor került.

Intenzívebb és tervszerű kutatások a település környezetében ezidáig nem történtek meg a térségben. Néhány kisebb feltárásról van adat. 2007-ben a térség Árpád-kori és középkori emlékeinek felkutatása érdekében például tervásatásra került sor Kápolnahely lelőhelyen, ahol Rosta Szabolcs egy középkori templom körüli erődítést tárt fel.

Szank régészeti emlékeinek felkutatásában egy következő előrelépést a nagyberuházásokhoz köthető régészeti munkálatok jelentettek. A térségben folytatott régészeti kutatások főleg településrendezési és építési feladatokhoz kötődnek. A szórványos leletbejelentések mellett már egy-egy kisebb térség vizsgálata érdekében terepbejárások is kezdetüket vették, melynek eredményeként a korábbi ismert lelőhelyek száma csak kis mértékben növekedett. 2008, majd 2009–2010 során egy-egy nagynyomású gázvezeték telepítéséhez kapcsolódóan került sor régészeti lelőhely-felderítésre, majd megelőző feltárások sorozatára. A szakmai eredmények közül kiemelkednek a magyar-horvát tranzit gázvezeték nyomvonalába eső feltárások. Ennek eredményeként értékes Árpád-kori leletegyüttes került elő egy épületben Haladás Tsz II. lelőhelyről.

A település térségéből ismert lelőhelyeket ábrázoló térképre tekintve látványosnak mondható a lelőhelyek elhelyezkedése (12. kép). A legtöbb kutatás a település K-i, illetve D-i részén történt. A látható eredmény nem tudatos, mérnöki tervezési munka során született, hanem a modern kor örökségvédelmi szabályainak

megfelelő módon elvégzett szakszerű régészeti feladatellátás alkalmával. A megfelelően előkészített beruházások kivitelezését megelőző terepbejárások és az azokat követő megelőző feltárások számos új lelőhellyel gazdagították a település ismert kulturális örökségeinek sorát. A település északi részén minden bizonnyal hasonló lelőhely sűrűség bontakozna ki, hiszen a térség természetföldrajzi adottságai hosszú évezredek óta alkalmasak voltak az emberi megtelepedésre, azonban ott idáig nem került sor lelőhely felmérésekre. Ezen példák jól mutatják a térségben szisztematikusan elvégzendő értékfelmérő munkálatok szükségességét.

Az adattári gyűjtésen, terepbejáráson és egyéb feltáró munkán alapuló értékvizsgálatok alapján elmondható, hogy Szank község kül-, és belterületén jelenleg 18 nyilvántartott lelőhely található, melyek általános védelem alatt állnak (12. kép). Mindezek mellett a külterületekről ismert további számos olyan régészeti lelőhely, melyek azonosítása a megmaradt adattári források alapján már nem végezhető el megfelelő pontossággal.

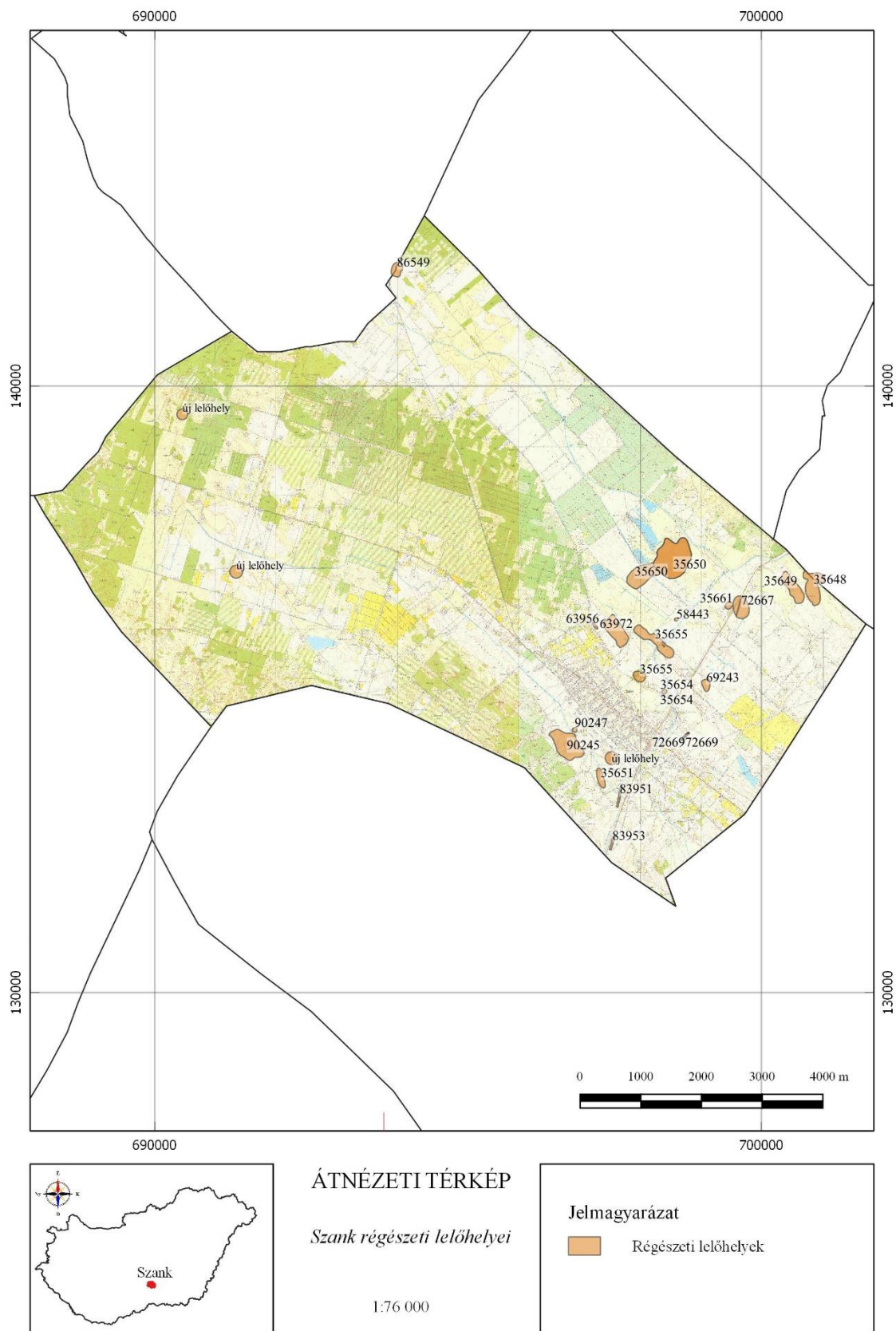
A település bel-, és külterületéről jelenleg nem ismertek – régészeti értelemben – kiemelten vagy egyedileg védett lelőhelyek. Épített emlékekből álló fokozottan védett lelőhelyek a templomos helyek illetve az ún. kunhalmok lehetnek. Ezek közül jelenleg két templom szerepel a közhiteles nyilvántartás adatbázisában.

A nyilvántartott örökségi elemek jelentős része a felszíni lelet-előfordulás alapján azonosított településnyomhoz tartozik. A települések magas számához képest, mindösszesen néhány temetkezési hely ismert. Az előforduló lakóhelyek és a vélhető lakosságszám alapján ezek száma jóval nagyobb lehet, váratlan előkerülésükkel szükséges számolni bármilyen földmunkával járó változtatás esetében.

Továbbá, az értékvizsgálatok tanúságai alapján elmondható, hogy a korábbi évtizedekben csak kis területeken, kevés rendszerrel folytatott terepi kutatások miatt, számolni lehet újabb felszíni nyomokkal rendelkező településnyomok és egyéb lelőhelyek előfordulásával vagy az ismert örökségi elemek bővülésével egyaránt.

Módszeres, több éven keresztül, a vegetáció miatt lehetőleg több évszakon átívelően, elvégzett roncsolás mentes vizsgálatokkal jelentős mértékben gyarapítható a község ismert, megfelelően felmért lelőhelyeinek száma.

A modern módszerekkel történő lelőhelyfelmérések és az elmúlt évtizedek ásatásai igazolták, hogy a felszíni nyomok alapján viszonylag kisméretűnek bizonyuló lelőhelyek esetében jelentős méretváltozásokkal lehet számolni. Ez a területek igénybevételekor, földmunkával járó változtatások végrehajtása során jelentős örökségvédelmi kockázatot jelent, melyet már a tervezés fázisában érdemes figyelembe venni.

12. kép: A közhiteles nyilvántartásban szereplő régészeti lelőhelyek Szank környékén.

1.3 A település régészeti lelőhelyeinek értékleltára

A tanulmány **1. számú mellékletében** megtalálhatóak a település területéről ismert, nyilvántartott régészeti lelőhelyek főbb adatai. A melléklet tartalmazza azon lelőhelyek adatait is, melyek területei csak részben esnek a szanki közigazgatási határba, valamint azokat is, melyek csak adattári forrásokból ismertek és mára földrajzi lokalizálásuk pontosan nem lehetséges.

Az egyes lelőhelyek azonosításának érdekében ajánlott a közhiteles lelőhely-nyilvántartásban szereplő *nyilvántartási szám* (azonosító szám, KÖH szám) és *Lelőhelynév* használata. Ezzel elkerülhető a többféle sorszámozással és névváltozattal ellátott lelőhelyek keveredésének lehetősége. Az egyes szócikkekben külön feltüntetésre került a *Lelőhelyek közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma, lelőhely névváltozata* melyek a Szakhatósági véleményekben és eljárások során gyakran használatra kerülnek.

A lelőhelyek térbeli azonosításának érdekében feltüntetésre került egy rövid földrajzi leírás (*Lelőhely elhelyezkedése*).

A rövid földrajzi leírása mellett a lelőhelyek pontos földrajzi elhelyezkedésének és térbeli kiterjedésének azonosítása érdekében szükséges az aktuális **közhiteles lelőhely-nyilvántartás** adatainak használata (Jelenleg a Lechner Nonprofit Kft. a Miniszterelnökség Építészeti, Építésügyi és Örökségvédelmi Helyettes Államtitkársága megbízásából üzemelteti), mely a folyamatos régészeti kutatások alkalmával **állandó jelleggel bővíthet, változhat**. Bármiféle földmunkával járó változtatás tervezése esetében erősen ajánlott az **aktualizált adatbázis használata**.

A lelőhelylistában szereplő szócikkek röviden tartalmazzák a lelőhelyekre vonatkozó szakmai ismeretanyagot (*Lelőhely jellege; A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje*). Ennek **bővülése** szintén **várható** az egyes örökségi elemekhez kapcsolódó további kutatások, munkálatok során.

A lelőhely szakmai adatai mellett a szócikkekben szerepelnek azon ingatlanok **helyrajzi számai**, amelyek érintik a régészeti lelőhely jelenleg ismert kiterjedését. Ennek jelentősége az egyes területekre tervezett **építési engedély** köteles változtatások **engedélyezési folyamatai** során jelentkeznek. Az engedélyeztetési eljárások során

ezen azonosítók alapján kerül bevonásra **Szakhatóságként** a Kecskeméti Járási Hivatal Hatósági Főosztály 2., Építésügyi és Örökségvédelmi Osztálya, ahol a jogszabályi előírásoknak megfelelő további örökségvédelmi feladat ellátások kerülnek előírásra.

Egyes lelőhelyek esetében a szócikkek végén a *Megjegyzés* rovatban feltüntetésre kerültek olyan szakmai jellegű információk, mely a jelenlegi állapotát ismertetik, és az azzal kapcsolatos, lehetőség szerinti, további feladat-ellátási ajánlatokat fogalmazznak meg.

2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése

Az adattári és térképészeti vizsgálatok alapján a település bel-, és külterületén több ismert régészeti lelőhely is található. Ezek az emberiség és azzal együtt hazánk múltjának és jelenének pótolhatatlan, egyedi és meg nem újítható forrásai, a nemzeti és az egyetemes kultúra elválaszthatatlan összetevői. A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény erejénél fogva a régészeti lelőhelyek általános védelem alatt állnak (Kötv. 11. § (2)). Ezen védettség okán a földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel, beruházásokkal, a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni (Kötv. 19. § (1)). Amennyiben erre lehetőség nincsen, abban az esetben a régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el (Kötv. 19. § (2)). Ennek részleteit jelenleg a 68/2018. (IV.9.) Kormányrendelet szabályozza. A régészeti feltárások elvégzése minden esetben többlet idő és költség ráfordítással jár, mely a Beruházót terheli. Ezen szempontokat az egyes beruházások kapcsán már a terület kiválasztás és a tervezés fázisában szükséges figyelembe venni.

A településrendezési terv kidolgozása során sor kerül a szerkezeti tervet érintő és a szerkezeti tervet nem érintő változtatások alkalmazására.

1. Az építésügyi jogkörnyezet 2021. évi megújulása során az összevontan „Településtervezési terv” néven bevezetett tervtípus két részből áll: a Fejlesztési terv ötvözi a korábbi településfejlesztési koncepciót és stratégiát a településszerkezeti tervvel. A

Rendezési terv a Helyi Építési Szabályzatot és mellékleteit foglalja magában, ezen belül a legfontosabb melléklet, a szabályozási terv, térinformatikai alapú tervi munkarésszé lépett elő.

A részletes tervezési követelményeket és eljárásrendet a településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.), valamint az R. 2. § 23. pontja, 4. § (4) bekezdés b) pontja, 18. § (2) bekezdése és 58. § (1) bekezdése alapján a Miniszterelnökség által közzétett, *Településrendezési Szabályzat* című tervezési segédlet (továbbiakban: TSZ) tartalmazza.

A rendezési tervben végzett változtatások ilyen formán örökségvédelmi kockázattal nem járnak.

2. Szank Község az elmúlt 15-20 évben számos fejlesztési koncepciót és stratégiát fogalmazott meg, melyekkel érdemes összehangolni a helyi terveket.

A rendezési tervben végzett ilyen jellegű változtatások örökségvédelmi kockázattal nem járnak.

3. A területfelhasználási kategóriák az TSZ. szerint változnak. Az egyes területfelhasználási kategóriák országos szabályait az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet (továbbiakban: OTÉK) tartalmazza, melynek aktuális időállapota lesz érvényben Szankon.

A rendezési tervben végzett ilyen jellegű változtatások örökségvédelmi kockázattal nem járnak.

4. Az Országos Erdőállomány Adattár szerinti meglévő erdőket, továbbá a földhivatali nyilvántartásban erdőműveléssel szereplő területeket az új terv a megfelelő alaprendeltetés szerinti erdőterületben szerepelteti

Ezen változtatások örökségvédelmi kockázattal nem járnak.

5. A gazdag élőhelyet biztosító gyepek külön mezőgazdasági kategóriaként szerepelnek a Fejlesztési tervben

Ezen változtatások örökségvédelmi kockázattal nem járnak.

6. a Fejlesztési terv a DK-i igazgatási határvonal mellett fekvő szalagtelkes szőlőterületet Mk kategóriába sorolja be

Ezen változtatások örökségvédelmi kockázattal nem járnak.

7. Tk jelű természetközeli területbe az igazgatási terület „mocsár” és „nádas” földrészletei tartoznak.

A rendezési tervben végzett változtatások ilyen formán örökségvédelmi kockázattal nem járnak.

8. A V jelű vízgazdálkodási területbe az OTÉK szerint a község tavainak és közcélú nyílt csatornáinak medre, valamint parti sávja tartozik.

A korábbi vízgazdálkodási szakági terv és az ITVT előzetes elképzelései alapján a Dong-éri-főcsatorna egy szakaszának felduzzasztásával a csapadékvizek visszatartását irányozza elő a Fejlesztési terv. Az előírányzott víztározó a Dong-éri-főcsatorna mentén 7,3 hektár.

A tervezett változtatással érintett területeken és annak közvetlen közelében több ismert régészeti lelőhely található. Az átsorolással érintett terület egységen található a Szank, Banó-dűlő (nyilvántartási szám: 35648), valamint a Szank, Banó-dűlő II. (nyilvántartási szám: 35649) lelőhelyek.

A tervezett változtatások lelőhelyekre gyakorolt hatása a változtatáshoz kapcsolódó földmunkák függvényében jelentős lehet, ezért az örökségvédelmi kockázatok magasnak tekinthetők. Mivel a területek beépítésre szánt övezetnek minősülnek, bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

9. A természetvédelmi területek határvonalai a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (KNPI) 2022. évi adatainak megfelelően szerepelnek a szabályozási tervlapokon.

Ezen változtatások örökségvédelmi kockázattal nem járnak.

10. A régészeti lelőhelyek (18 lelőhely) a Bács-Kiskun Megyei Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály Építésfelügyeleti és Örökségvédelmi Osztály 2022. évi adatszolgáltatása szerint szerepelnek a szabályozási terlapokon.

Jelen hatástanulmány aktualizálta az adatszolgáltatást és néhány, a nyilvántartásban nem szereplő szakirodalomból ismert, de mára már nem azonosítható lelőhelyet is szerepeltet.

11. Szankon belvízveszély a belterülettől K-re húzódó ÉK-DNy irányú mélyen fekvő terepvonulaton jelentkezik Bács-Kiskun Megye 2020. júliusban elfogadott területrendezési terve szerint. A szabályozási tervlapok jelölik a területfoltokat.

A rendezési tervben ilyen formán végzett változtatások örökségvédelmi kockázattal nem járnak.

12. A szabályozási tervlapok tartalmazzák a szénhidrogén bányatelkek határvonalait. A tervezett változtatással érintett területeken és annak közvetlen közelében több ismert régészeti lelőhely található (nyilvántartási szám: 35655, 35654, 69243, 72669, 90247, 90245, 35651, 83953, 83951).

A bányaművelés módszerétől függően a régészeti lelőhelyekre gyakorolt örökségvédelmi kockázata változó lehet. A szénhidrogén fúrással történő kitermelése ugyan sok földmunkával nem jár, de a szállításhoz esetlegesen kapcsolódó vezetékhálózat kiépítése jelentős változásokat eredményezhet a lelőhelyek állapotában. Bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

13. Fejlesztési területek, akcióterületek és időbeni ütemezés a Fejlesztési tervlapon.

A tervezett változtatással érintett területeken és annak közvetlen közelében több ismert régészeti lelőhely található (nyilvántartási szám: 35648, 35649, 35650, 35655, 35654, 35661, 58443, 63956, 63972, 69243, 72667, 72669, 90247, 90245, 35651, 83953, 83951).

A tervezett változtatások lelőhelyekre gyakorolt hatása minimális, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Azonban, mivel a területek beépítésre szánt övezetnek minősülnek, bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

14. Új beépítésre szánt terület kijelölése önkormányzati érdekből a Félégyházi út külső szakasza mentén gazdaságfejlesztési célból: az önkormányzati fejlesztési projekt keretében megvalósult csarnok Gksz jelű területének bővítése érdekében a jelenleg 5,87 hektár nagyságú Gksz terület (Hrsz.: 086/11,47) mellett további 7,13 hektár (Hrsz.: 084/19) Má mezőgazdasági terület helyett beépítésre szánt Gksz kereskedelmi szolgáltató területté minősül át.

Az átsorolással érintett terület egységen található a Szank, HT14. lh. (nyilvántartási szám: 69243) régészeti lelőhely. A tervezett átsorolás lelőhelyekre gyakorolt hatása minimális, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Az átsoroláshoz kapcsolódó esetleges változtatások örökségvédelmi kockázata közepesnek vagy magasnak tekinthető. Mivel a területek beépítésre szánt övezetnek minősülnek, bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

15. K-Mü jelű különleges, beépítésre szánt mezőgazdasági üzemi területek kijelölése: 15.1. A belterülettől Ny-ra, a Csatorna utca folytatása mentén kialakított sertéstelep 4,60 hektár nagyságú telke (Hrsz.: 0125/5) Má mezőgazdasági terület helyett K-Mü területbe kerül át.

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Azonban szükséges felhívni a figyelmet, hogy bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében eddig ismeretlen lelőhelyek előfordulásával lehet számolni. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékméréssel érdemes megvizsgálni, eddig ismeretlen régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

15.2. A keskeny nyomtávú vasútvonal északi szakaszán lévő 1,20 hektár nagyságú területe (Hrsz.: 0260/5,11), a volt Új Élet Tsz-major, Má mezőgazdasági terület helyett K-Mü területbe kerül át a kialakult funkciónak megfelelően.

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Szükséges felhívni a figyelmet, hogy bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében eddig ismeretlen lelőhelyek előfordulásával lehet számolni. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékméréssel érdemes megvizsgálni, eddig ismeretlen régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

15.3. Bócsai út mellett, a Vonadúlőben lévő major 1,83 hektár nagyságú telkei (Hrsz.: 0182/31; 0195/3,18) a jelenlegi IG ipari területből K-Mü területbe kerülnek át a kialakult funkciónak megfelelően.

Az átsorolással érintett terület egység közelében található a Szank, Vona-dúlő régészeti lelőhely. A tervezett átsorolás lelőhelyekre gyakorolt hatása minimális, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Az átsoroláshoz kapcsolódó esetleges változtatások örökségvédelmi kockázata közepesnek tekinthető. Mivel a területek beépítésre szánt övezetnek minősülnek, bármiféle földmunkával járó

változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

15.4. A Dong-éri-főcsatorna mellett, a belterülettől K-re található sertéstelep 1,58 hektár nagyságú telke (Hrsz.: 020/37) a jelenlegi IG ipari területből K-Mü területbe kerül át a kialakult funkciónak megfelelően.

Az átsorolással érintett területegységen található a Szank, Dong-éri főcsatorna, TSz (nyilvántartási szám: 35654) régészeti lelőhely. A tervezett átsorolás lelőhelyekre gyakorolt hatása minimális, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Az átsoroláshoz kapcsolódó esetleges változtatások örökségvédelmi kockázata közepesnek tekinthető. Mivel a területek beépítésre szánt övezetnek minősülnek, bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

15.5. A Félegyházi út mellett, az Emlékhely dűlő elején található állattartó telep 3,36 hektár nagyságú telke (Hrsz.: 020/40) a jelenlegi IG ipari területből K-Mü területbe kerül át a kialakult funkciónak megfelelően.

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Azonban szükséges felhívni a figyelmet, hogy bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében eddig ismeretlen lelőhelyek előfordulásával lehet számolni. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, eddig ismeretlen régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

15.6. A Félegyházi út külső szakaszán lévő 9,02 hektár nagyságú terület (Hrsz.: 059 fő szám alátörései), a volt Haladás Tsz-major, a jelenlegi IG ipari területből K-Mű területbe kerül át a kialakult funkciónak megfelelően.

A tervezett változtatással érintett területeken és annak közvetlen közelében több ismert régészeti lelőhely található. Az átsorolással érintett területegységen található a Szank, Haladás Tsz (nyilvántartási szám: 35661), valamint a Szank, Horvát Tranzit 113. (nyilvántartási szám: 72667) lelőhelyek.

A tervezett átsorolás lelőhelyekre gyakorolt hatása minimális, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Az átsoroláshoz kapcsolódó esetleges változtatások örökségvédelmi kockázata közepesnek tekinthető. Mivel a területek beépítésre szánt övezetnek minősülnek, bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

16. Szabadidős felhasználásra szolgáló Kb-Szab jelű különleges, beépítésre nem szánt területek kijelölése: 16.1. A Bócsai út mentén, a belterülettől 1,8 km-re lévő, 0,43 hektár nagyságú tanyás telek (Hrsz.: 0125/5) Má mezőgazdasági terület helyett Kb-Szab területbe kerül át.

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Azonban szükséges felhívni a figyelmet, hogy bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében eddig ismeretlen lelőhelyek előfordulásával lehet számolni.

16.2. A Mikszáth Kálmán utca folytatásában, a külterületi Izsáki út elején lévő vadászház 0,60 hektár nagyságú telke (Hrsz.: 0241/20) a jelenlegi Má mezőgazdasági területből Kb-Szab területbe kerül át a funkció fejlesztése érdekében.

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Szükséges felhívni a figyelmet, hogy bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében eddig

ismeretlen lelőhelyek előfordulásával lehet számolni. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

16.3. A belterület K-i határán lévő, régebben lőtérként használt, majd a jelenleg hatályos településrendezési tervben termálfürdő céljára kijelölt 2,2 hektáros (Hrsz.: 021/42) terület a jelenlegi TEK jelű építési övezet helyett Kb-Szab besorolást nyer lovasoktató-központ kialakítása céljából.

Az átsorolással érintett területegységen található a Szank, Kápolnahely (nyilvántartási szám: 35655) régészeti lelőhely. A tervezett változtatások örökségvédelmi kockázat magasnak minősíthető, hiszen a templomos hely és környezete az Árpád-korban intenzíven lakott lehetett. Bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni a változtatással érintett terület régészeti érintettségének fokát.

16.4. A Félegyházi út külső szakaszán lévő 1,43 hektár nagyságú terület (Hrsz.: 065/9, 14) Má mezőgazdasági területből Kb-Szab területbe kerül át vendégház építése és a szomszédos horgásztó szolgáltatás-fejlesztése céljából.

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében eddig ismeretlen lelőhelyek előfordulásával lehet számolni. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

17. Lőtér céljára szolgáló, meglévő területfelhasználás jelölése Kb-Lt jelű különleges, beépítésre nem szánt területként: a hozzávetőleg 10 éve működő

létesítmény a Bócsai út mentén, a belterülettől kb. 1,8 km-re található. A 200 m hosszú lőpálya területe 1,29 hektár.

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető.

18. Terepmotoros sport céljára a rekultivált kommunális hulladéktelep helyén fejlesztendő terület Kb-Ms jelű különleges, beépítésre nem szánt területbe sorolása: a helyi motoros egyesület által 2030-ig erre a célra bérbe vett 2,64 hektáros, 0117/39/a helyrajzi számú terület a belterülettől kb. fél km-re Ny-ra található, megközelítése a Csatorna utca folytatásában lévő dűlőúton történik. A földtakarású hulladék-depóniát nem vehetik igénybe motorozásra.

Az átsorolással érintett terület egység közvetlen közelében található a Szank, Szeméttelp Dél (nyilvántartási szám: 90245) régészeti lelőhely. A tervezett változtatások lelőhelyekre gyakorolt hatása minimális, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Azonban, bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemet. Bármiféle földmunka megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

19. Vízgazdálkodási területek kijelölése a készülő Integrált Települési Vízgazdálkodási Terv és az előkészítés alatt álló vízvisszatartási projekt szerint: Má mezőgazdasági terület helyett V jelű vízgazdálkodási területbe kerülnek a potenciálisan alkalmas területek:

a) Bánó-tó Dong-ér mellett fekvő egykori medrének V vízgazdálkodási területbe sorolása.

Az átsorolással érintett terület egységen található a Szank, Bánó-dűlő (nyilvántartási szám: 35648), valamint a Szank, Bánó-dűlő II. (nyilvántartási szám: 35649) lelőhelyek.

A tervezett változtatások lelőhelyekre gyakorolt hatása jelentős lehet, ezért az örökségvédelmi kockázat magasnak minősíthető. Bármiféle földmunkával járó

változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

b) Tímár, Mucsi és Szemerédi rét (Hrsz: 053 és 054 tábla) Mt-V területbe sorolása. A terület a Móricgát felőli határrészen, a Bócsa-Bugaci-csatorna mentén fekszik.

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Ennek ellenére szükséges felhívni a figyelmet, hogy bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében eddig ismeretlen lelőhelyek előfordulásával lehet számolni. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

c) Terberét (Hrsz: 027 tábla) Mt-V területbe sorolása. A belterületől É-ra fekvő területet a Dong-éri-főcsatornába lehet bekötni.

Az átsorolással érintett területegységen található a Szank, Kisasszony-dűlő, Tímár-tanya (nyilvántartási szám: 35650), valamint a közvetlen közelében Szank, Kőkút, Csatornapart (nyilvántartási szám: 63972) lelőhelyek.

A tervezett változtatások lelőhelyekre gyakorolt hatása jelentős lehet, ezért az örökségvédelmi kockázat magasnak minősíthető. Bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

d) Szanki tározó (Hrsz: 0113 tábla) Mt-V területbe sorolása.

Az átsorolással érintett területegységen található a Szank, Szanktól DNy-ra (nyilvántartási szám: 35651), valamint a Szank, Szeméttelep Dél (nyilvántartási szám: 90245) lelőhelyek.

A tervezett változtatások lelőhelyekre gyakorolt hatása jelentős lehet, ezért az örökségvédelmi kockázat magasnak minősíthető. Bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

e) Rávai rét (Hrsz: 0124 tábla) Mt-V területbe sorolása. A terület a Bócsai út közelében található

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Szükséges felhívni a figyelmet, hogy bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében eddig ismeretlen lelőhelyek előfordulásával lehet számolni. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

f) Huber rét (Hrsz: 0194) Mt-V területbe sorolása. A terület a Bócsai út külső szakasza közelében található

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Azonban szükséges felhívni a figyelmet, hogy bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében eddig ismeretlen lelőhelyek előfordulásával lehet számolni. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

A Kötv. szerint nagyberuházásnak minősülő projekt esetében előzetes régészeti dokumentáció (ERD) elkészítése szükséges.

20. Belterület zöldterületeinek változásai: Zkp közpark helyett Mk jelű kertes mezőgazdasági területbe kerülnek a belterület Ny-i szélén lévő, kerként művelt apró magánterületek (Hrsz.: 317/1,2; 641/1-10; 643; 686/15-23,26; 725/10,11; 727; 728).

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Ez esetben is szükséges felhívni a figyelmet, hogy bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében eddig ismeretlen lelőhelyek előfordulásával lehet számolni. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét.

21. Lakóterületek változásai: a belterületől É-ra lévő zártkertekben a korábbi tervekben kijelölt lakóterületek nagyrészt megszűnnek jelenleg lakóterületként szabályozott, az új tervben viszont mezőgazdasági területbe visszakerülő településrészek.

Az átsorolással érintett terület egységen található a Szank, Belterület ÉK-i szélé (nyilvántartási szám: 63956) lelőhely. A tervezett változtatások lelőhelyekre gyakorolt hatása minimális, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető.

22. Településközpont változásai: A község intézményei túlnyomórészt a települési tengelyt képező Béke utca mentén települtek. Jelenlétükkel vonzóvá vált az utca az üzletek, szolgáltatások nyitása szempontjából is, ezért a potenciális központ-képződési terület Vt településközponti vegyes kategóriába kerül (7,7 ha). A vegyes építési övezet a funkciók tág körét engedi meg az országos jogszabály szerint, viszonylag nagy beépítettségi mérték mellett.

A változtatásokkal érintett területen jelenleg nem ismertek régészeti lelőhelyek, ezért az örökségvédelmi kockázat alacsonynak minősíthető. Ennek ellenére szükséges felhívni a figyelmet, hogy bármiféle földmunkával járó változtatások tervezése esetében eddig ismeretlen lelőhelyek előfordulásával lehet számolni. A jelenleg is lakott és használt terület esetében a kisebb-nagyobb általánosan végzett földmunka (pl.: közművesítés, épületek alapozása stb.) kockázati tényezőt jelenthet.

23. A szabályozás elveinek leírása

A rendezési tervben ilyen formán végzett változtatások örökségvédelmi kockázattal nem járnak.

24. Az ipari terület kibővítése módosítással, a Tooltechnik nevű cég napelempark telepítése a 0113/67 hrsz-on.

Az átsorolással érintett terület egység közelében található a Szank, Szeméttelép Dél (nyilvántartási szám: 90245) lelőhely. A tervezett változtatások lelőhelyekre gyakorolt hatása a beruházás jellegétől függ, ezért az örökségvédelmi kockázat közepesnek minősíthető. Földmunkával járó változtatások tervezése esetében szükséges figyelembe venni a környéken található örökségi elemeket. A földmunkák megkezdése előtt, lehetőleg a területválasztást megelőzően vagy azzal egy időben terepi értékfelméréssel érdemes megvizsgálni, további régészeti lelőhelyek előfordulásának lehetőségét. A Kötv. szerint nagyberuházásnak minősülő projekt esetében előzetes régészeti dokumentáció elkészítése szükséges.

Az adattári és térképészeti vizsgálatok alapján megállapítható, hogy a változtatásokkal érintett területeken és tágabb környezetében több ismert régészeti lelőhely is található. Ennek értelmében a tervezett változtatásokkal járó örökségvédelmi kockázatok magasnak, közepesnek és alacsonynak tekinthetők.

Ezek az emberiség és azzal együtt hazánk múltjának és jelenének pótolhatatlan, egyedi és meg nem újítható forrásai, a nemzeti és az egyetemes kultúra elválaszthatatlan összetevői. A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény erejénél fogva a régészeti lelőhelyek általános védelem alatt állnak (Kötv. 11. § (2)). Ezen védettség okán a földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel, beruházásokkal, a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni (Kötv. 19. § (1)). Amennyiben erre lehetőség nincsen, abban az esetben a régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el (Kötv. 19. § (2)). Ennek részleteit jelenleg a 68/2018. (IV.9.) Kormányrendelet szabályozza. A régészeti feltárások elvégzése

minden esetben többlet idő és költség ráfordítással jár, mely a Beruházót terheli. Ezen szempontokat az egyes beruházások kapcsán már a terület kiválasztás és a tervezés fázisában szükséges figyelembe venni.

Az érintett területek közül több esetben került sor új beépítésre szánt területek kijelölésére, ezért az örökségvédelmi törvényekben meghatározott módon (68/2018. (IV.9.) Kormányrendelet 84. § (4)) terepbejárás elvégzése kötelező.

3. Értékvédelmi terv

A településrendezési tervhez készített értékvizsgálatok alapján elmondható, hogy Szank község kül-, és belterületén jelenleg **18 nyilvántartott régészeti lelőhely** található, melyek általános védelem alatt állnak.

Ezek jelentős része felszíni lelet-előfordulás alapján azonosított településnyomokhoz tartozik. Jóval alacsonyabb az ismert temetkezési helyek száma, melyeknek váratlan előkerülésével kell számolni bármilyen földmunkával járó változtatás esetében. A korábbi években végzett értékfelmérő és feltáró munkák tanúsága szerint a jelenleg kisméretűnek nyilvántartott lelőhelyek téradatainak bővülésével újabb terepi vizsgálatok elvégzésekor mindenképpen számolni kell.

A jelenlegi tájhasználat nagy része a régészeti lelőhelyek állapotát jelentős mértékben veszélyezteti. Az intenzív földművelés következtében a legtöbb lelőhely felső 20–40 cm vastag rétege folyamatos erodálódásnak van kitéve. Ezek védelmében, jelenlegi állapotuk dokumentálásának érdekében egy hosszú távú örökségvédelmi stratégia első lépéseként szükséges volna a település környezetében található valamennyi lelőhely szisztematikus, modern térképészeti és térinformatikai módszereket és eszközöket használó felmérésére. Részletesebb örökségvédelmi állagmegóvó rendelkezések csak ezen információk ismeretében volnának adhatóak egy örökségvédelmi stratégia második lépcsőjeként.

Ennek alapján erőteljesen javasolt bármi nemű földmunkával járó változtatások **megkezdése előtt**, a **tervezés** fázisában az adott lelőhelyek vagy jelenleg ismert lelőhelyen kívüli részek vizsgálatát megfelelő vegetációs időszakokban ismételten elvégezni az örökségvédelmi kockázatok minimalizálásának érdekében. Ennek formája lehet örökségvédelmi **hatástanulmány** vagy a több vizsgálati módszer alkalmazásával (műszeres lelőhely és leletfelderítés, próbafeltárás stb.) összeállított **előzetes régészeti dokumentáció** (ERD-I, ERD-II). Ezek elkészítésének módját a 2001. évi LXIV. Kulturális örökségvédelmi törvény és a jelenleg aktuális 68/2018 (IV. 9.) Kormányrendeletek részletesen szabályozzák.

Értékvédelmi tervként elmondható, hogy amennyiben lehetséges ajánlott az egyes beruházások tervezési fázisában a fentebbiek figyelembevétele és lehetőség

szerint az **ismert régészeti lelőhelyek területén a földmunkával járó változtatások elkerülése**. Amennyiben a földmunkával járó beavatkozások elkerülhetetlenek, abban az esetben számolni kell az itt található **régészeti emlékek** jogszabályban meghatározott **megóvásának formájáról**, azaz a **megelőző feltárásról**. Ez esetben ennek többlet idő és költség vonzatai a Beruházót terhelik.

Ezek mellett felhívjuk a figyelmet arra, hogy az ismert régészeti lelőhelyek jelenleg azonosított kiterjedésének tágabb környékét érdemes **régészeti érdekű** területnek tekinteni, hiszen fokozottan **magas** annak a **kockázata**, hogy közelében lelőhelybővüléssel járó örökségi elemek (pl.: felszíni nyomok alapján nem azonosítható temetők) vagy leletek kerülhetnek elő a későbbiekben.

További kutatási módszerek (műszeres lelőhely és leletfelderítés, próbafeltárás, előzetes régészeti dokumentáció) tovább minimalizálhatják a tervezett változtatások elvégzése során felmerülő örökségvédelmi kockázatokat. A korábbi évtizedekben és a jelenleg elvégzett értékvizsgálatok nem alkalmasok arra, hogy a kevés felszíni nyomot hagyó lelőhelyek (pl.: temetkezések) előkerüljenek.

Javasolt a település Önkormányzatának megfontolni egy a település kül-, és belterületére vonatkozó teljes körű lelőhely felderítő és értékvizsgálati felmérés elvégzése, melybe beletartoznak a korábbról megismert örökségi elemek revíziózásai egyaránt. Ezzel jelentős mértékben csökkenthetőekké válnának a beruházások során vállalt örökségvédelmi kockázati tényezők.

A település Önkormányzatának a fent leírt, a régészeti emlékek megmentését szolgáló előírások nemcsak hátrányt jelentenek, hanem hasznat is, hiszen a saját lakóhelyük múltját az eddiginél jobban csak a régészeti feltárások segítségével ismerhetik meg. Egy-egy előkerülő, jelentősebb lelet, vagy objektum bemutatása általában helyben is megvalósítható, mely a térség idegenforgalmi vonzerejét növelheti.

Vonatkozó aktuális jogszabályok:

- 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről (Kötv.)
- 68/2018. (IV.9.) Kormányrendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

Felhasznált források:

- Felhasznált adattári adatok:

- Miniszterelnökség Örökségvédelmi Hatósági Főosztály, Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztálya, közhiteles lelőhely nyilvántartás
- Thorma János Múzeum, adattár

- Felhasznált térképészeti adatok:

- EOVI 1:10 000 topográfiai alaptérkép területre vonatkozó szelvényei: 36-321, 36-322, 36-323, 36-324, 36-341, 36-342, 36-411, 26-413, 26-431, 26-433

- Felhasznált szakirodalmi adatok:

Magyarország kistájainak katasztere. Szerk.: Marosi S. – Somogyi S., Budapest, 1990.

Csík Antal – Kozma Huba – Takács András: Kiskunmajsza története. Kecskemét, 1981.

Éri István: Adatok a kígyóspusztai csat értékeléséhez. FA 8, 137–152.

Hatházi Gábor: Halas kun székközpont és magyar mezőváros a középkorban. In: Kiskunhalas története 1. Tanulmányok Kiskunhalasról a kezdetektől a török kor végéig. Szerk.: Ö. Kovács József–Szakál Aurél, Kiskunhalas 2000, 169–302.

Huszár Lajos: A Szank községben talált XIII. sz-i éremlelet. Cumania 4 (1976), 265–274.

Janó Ákos: Falu a pusztában - Cumania könyvek 1. Kecskemét, 2002.

Kőhegyi Mihály: Kora szarmata aranyleletes női sírok az Alföldön. A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1982 (Debrecen, 1984) 267–353.

Párducz Mihály: Volkerwanderungszeitlicher Fund aus Kiskunmajsa. *Cumania* 1 (1972) 131–136.

Sz. Wilhelm Gábor: „Akiket nem akartak karddal elpusztítani, tűzben elégették” – Az 1241. évi pusztítás nyomai Szank határában. „Carmen miserabile”. A tatárjárás magyarországi emlékei. Szerk: Rosta Szabolcs - V. Székely György, Kecskemét, 2014, 81–110.

Szabó Kálmán: Jazyg-szarmata sírok Kecskemét környékén. [Jazygisch-sarmatische Gräber in der Umgebung von Kecskemét.] *Folia Archaeologica* I–II (1939) 100–108.

Szakály Ferenc: Kiskunhalas a török uralom alatt. In: Kiskunhalas története 1. Tanulmányok Kiskunhalasról a kezdetektől a török kor végéig. Szerk.: Ö. Kovács József–Szakál Aurél, Kiskunhalas 2000, 303–379.

V. Székely György: Árpád-kori települések a történeti Halas határában. In: Kiskunhalas története 1. Tanulmányok Kiskunhalasról a kezdetektől a török kor végéig. Szerk.: Ö. Kovács József–Szakál Aurél, Kiskunhalas 2000, 129–168.

Wilhelm Gábor: Szank régmúltja a honfoglalás koráig. In: Szank története. Kecskemét, 2013, 15–26.

Nyilatkozat

Alulírott Sóskuti Kornél, örökségvédelmi szakértő (nyilvántartási szám: 20/2011) ezúton nyilatkozom arról, hogy Szank község településrendezési tervéhez 2022-ben készített örökségvédelmi hatástanulmányban szereplő adatok a valóságnak megfelelnek, a javasolt régészeti megoldások megfelelnek az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, továbbá, hogy a tanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezem.

Szeged,

2022. június 18.

Sóskuti Kornél

régész – örökségvédelmi szakértő

1. Melléklet (az értéktárban szereplő lelőhelyek és főbb adatai)

Szankon és a település közigazgatási határában található nyilvántartott lelőhelyek adatai:

Lelőhely név		Banó-dűlő	
Nyilvántartási szám	35648	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	1
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől ÉK-re, egy ÉNy-DK irányú, erősen tagolt homokháton helyezkedik el a hosszan elnyúló lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	Jászszentlászló: 0101/2 Szank: 065/23, 066/1, 067/7-8		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata) településnyom		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993, 1994)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján terepi értékfelmérésen alapuló felülvizsgálata ajánlott. Elképzelhető, hogy összetartozik a Banó-dűlő II. lelőhellyel.		

Lelőhely név		Banó-dűlő II.	
Nyilvántartási szám	35649	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	2
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől ÉK-re, egy ÉNy-DK irányú, erősen tagolt homokháton helyezkedik el a hosszan elnyúló ÉNy-DK irányú lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	065/20-23, 066/1-2		
Lelőhely jellege	őskori és római kori (szarmata) településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993, 1994)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján terepi értékfelmérésen alapuló felülvizsgálata ajánlott. Elképzelhető, hogy összetartozik a Banó-dűlő lelőhellyel.		

Lelőhely név		Kisasszony-dűlő, Tímár-tanya	
Nyilvántartási szám	35650	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	3
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől ÉK-re, egy ÉNy-DK irányú, erősen tagolt homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	026/36-39, 027/72, 027/75, 027/79, 028/1-5, 041/4, 053/52, 053/56, 056/5-14, 056/27		
Lelőhely jellege	őskori (bronzkori és rézkori - Badeni kultúra), római kori (szarmata) és Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993, 1994, 2012)		

Megjegyzés	-
------------	---

Lelőhely név	Szanktól DNy-ra		
Nyilvántartási szám	35651	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	4
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől DNy-ra, egy ÉNy-DK irányú, erősen tagolt homokhát Ny-i lejtőjén helyezkedik el a hosszan elnyúló lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0113/35-40		
Lelőhely jellege	őskori településnyom		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993, 1994)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján terepi értékfelmérésen alapuló felülvizsgálata ajánlott.		

Lelőhely név	Dong-éri főcsatorna, TSz		
Nyilvántartási szám	35654	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	5
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől K-re, a Dong-éri főcsatorna kanyarulatában található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	020/37, 022		
Lelőhely jellege	ismeretlen korú temető		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	régészeti felügyelet (2013)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege, valamint ismert mérete alapján terepi értékfelmérésen alapuló felülvizsgálata ajánlott. A temető közelében minden bizonnyal településnek is kell léteznie.		

Lelőhely név	Kápolnahely		
Nyilvántartási szám	35655	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	6
Lelőhely névváltozata	Belterületől É-ra; 29.; Kápolnahely, Pruszkai-tanya; Szank-Kisasszonydűlő		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől ÉK-re, egy ÉNy-DK irányú, erősen tagolt homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	020/22-23, 020/25, 021/3-4, 021/40-42, 021/44, 022, 024, 025/28, 025/30, 026/10, 026/19, 026/21, 026/9, 019/38		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata) és középkori településnyomok, középkori templom, valamint Árpád-kori, késő középkori és újkori templom körüli temető		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	helyszíni szemle (2005), ásatás (2007)		

Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján terepi értékfelmérésen alapuló felülvizsgálata ajánlott, a településnyomok kiterjedtebb területen helyezkedhetnek el. A közhiteles lelőhely nyilvántartásban két eltérő poligonnal szerepel a 35655 nyilvántartási számú lelőhely.		
------------	---	--	--

Lelőhely név	Horgásztó		
Nyilvántartási szám	58443	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	7
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől ÉK-re, egy horgásztó területén helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	026/5		
Lelőhely jellege	őskori (bronzkor) és római kori (szarmata) településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	helyszíni szemle (2007), ásatás (2009)		
Megjegyzés	A lelőhelypoligon jelenleg egy halastóban helyezkedik el, feltárása 2009-ben megtörtént. Elképzelhető, hogy a tóparti térségben a korábbi lelőhely folytatásai megtalálhatóak.		

Lelőhely név	Belterület ÉK-i széle		
Nyilvántartási szám	63956	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	8
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől ÉK-re, egy ÉNy-DK irányú homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	027/57		
Lelőhely jellege	Árpád-kori településnyom		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (2009)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján terepi értékfelmérésen alapuló felülvizsgálata ajánlott.		

Lelőhely név	Kőkút, Csatornapart		
Nyilvántartási szám	63972	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	9
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől ÉK-re, egy ÉNy-DK irányú, erősen tagolt homokháton helyezkedik el a hosszan elnyúló lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	019/48, 027/41-55, 027/58-59		

Lelőhely jellege	őskori (bronzkor), római kori (szarmata) és Árpád-kori településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (2009)
Megjegyzés	A nagy méretű lelőhely D-i irányba lehet, hogy folytatódik. Terepi felmérésen alapuló vizsgálatának elvégzése ajánlott.

Lelőhely név	HT 14. lh.		
Nyilvántartási szám	69243	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	10
Lelőhely névváltozata	Haladás TSz.		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől közvetlenül K-re, a Móricgát irányába vezető műút K-i oldalán, egy ÉNy-DK irányú, erősen tagolt homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	084/19, 084/46–47, 086/11		
Lelőhely jellege	őskori és középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (2008), ásatás (2010)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján terepi értékfelmérésen alapuló felülvizsgálata ajánlott. A gázvezeték építéssel érintett lelőhelyrész feltárássra került.		

Lelőhely név	Horvát Tranzit 113.		
Nyilvántartási szám	72667	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	11
Lelőhely névváltozata	Haladás TSz. II.		
Lelőhely elhelyezkedése	A lelőhely Szank belterületétől É-ra, a Jászszenzlászló felé vezető műúttól közvetlenül K-re, a Szemerédi-keresztnél, egy kissé kiemelkedő dombháton található.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	059/1, 059/20, 059/22, 061/2, 062/4, 063/4–6		
Lelőhely jellege	ismeretlen korú telepnyom (szarmata vagy avar?) és Árpád-kori településnyomok, valamint Árpád-kori temető		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	régészeti felügyelet (2009), ásatás (2010)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján terepi értékfelmérésen alapuló felülvizsgálata ajánlott, mérete növekedhet. A gázvezeték építéssel érintett lelőhelyrész feltárássra került.		

Lelőhely név	Horvát Tranzit 107.		
Nyilvántartási szám	72669	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	12
Lelőhely névváltozata	Bundás		

Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől K-re, egy ÉNy-DK irányú, részben mezőgazdasági művelés alá vont, részben gyepes kisebb kiemelkedésen, homokdombon található a lelőhely.
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	088/28, 088/43
Lelőhely jellege	római kori (szarmata) településnyomok, valamint ismeretlen korú telep és árok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	régészeti felügyelet (2009), ásatás (2010)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján terepi értékfelmérésen alapuló felülvizsgálata ajánlott. A jelenlegi lelőhelypoligon a feltárással érintett terület körvonalát tükrözi. A gázvezeték építéssel érintett lelőhelyrész feltárással került.

Lelőhely név	Haladás TSz		
Nyilvántartási szám	35661	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	14
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől ÉNy-ra, egy ÉNy-DK irányú, erősen tagolt homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	059/1, 059/5, 059/22		
Lelőhely jellege	Árpád-kori éremlelet		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	Adatgyűjtés (1971, 2012)		
Megjegyzés	Az éremlelet pontos előkerülési helye nem ismert, valószínűleg a Tsz területéről származik. Elképzelhető, hogy a 72667 nyilvántartási számú településhez köthető leletegyüttes volt.		

Lelőhely név	Ördögárok I.		
Nyilvántartási szám	83951	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	15
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől D-re, a Dong-éri főcsatornától Ny-ra helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0108/2, 0108/6, 0108/8, 0112, 0113/40		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata) sánc		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1977), adatgyűjtés (2012)		
Megjegyzés	A lelőhely távérzékeléssel került felderítésre. Jellegének és korának pontos meghatározásához szükséges volna egy hitelesítő feltárás elvégzése. Kiterjedése É-ra és D-re is növekszik. Minden bizonnyal összefügg az Ördögárok II. lelőhellyel.		

Lelőhely név		Ördögárok II.	
Nyilvántartási szám	83953	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	16
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől D-re, a Dong-éri főcsatornától K-re helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0106/30-32, 0106/34-36		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata) sánc		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1977), adatgyűjtés (2012)		
Megjegyzés	A lelőhely távérzékeléssel került felderítésre. Jellegének és korának pontos meghatározásához szükséges volna egy hitelesítő feltárás elvégzése. Kiterjedése É-ra és D-re is növekszik. Minden bizonnyal összefügg az Ördögárok I. lelőhellyel.		

Lelőhely név		Szeméttelep Dél	
Nyilvántartási szám	90245	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	17
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől Ny-ra, a Dong-éri-csatorna É-i partján helyezkedik el a lelőhely egy ÉNY-DK-i homokdombon.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0113/81-84, 0113/89, 0115/2, 0115/20-40, 0115/42, 0115/44, 0115/7, 0115/9, 0122, 0205/20, 0113/20		
Lelőhely jellege	Árpád-kori településnyomok, valamint Árpád-kori templom és temető		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (2014), ásítás (2018)		
Megjegyzés	-		

Lelőhely név		Dongéri főcsatorna, Mol telep Dél	
Nyilvántartási szám	90247	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	18
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A település belterületétől Ny-ra, a Dong-éri-csatorna É-i partján helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0116/11-17, 0122		
Lelőhely jellege	népvándorlaskori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (2014)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján terepi értékmérésen alapuló felülvizsgálata ajánlott.		

A település közigazgatási határát csak részben érintő lelőhelyek adatai:

Leelőhely név		Bugac, Nagybugac vasúti megálló	
Nyilvántartási szám	86549	Leelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	33
Leelőhely névváltozata	-		
Leelőhely elhelyezkedése	Szank és Bugac határán, a Nagybugac vasúti megálló környékén.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	Bugac: 0398/12, 0412/44 Szank: 038/4, 039/7, 044/4-6		
Leelőhely jellege	Árpád-kori településnyomok és ismeretlen korú temető		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (2013); régészeti felügyelet (2016)		
Megjegyzés	Az előkerült leletanyag jellege és a terület geomorfológiai adottságai alapján mérete jelentősen növekedhet, terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. A lelőhely részben áthúzódik Szank közigazgatási határába.		

A település közigazgatási határán kívül található, de Szankon nyilvántartott lelőhelyek adatai:

Lelőhely név		Móricgát, Horvát Tranzit 106.	
Nyilvántartási szám	72671	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	13
Lelőhely névváltozata	Kelő-ér III.		
Lelőhely elhelyezkedése	Móricgát belterületétől D-re, egy ÉNy-DK irányú homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0265/10		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata) és Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	régészeti felügyelet (2009), ásatás (2009)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján terepi értékfelmérésen alapuló felülvizsgálata ajánlott.		

Szankról és a település közigazgatási határából előkerült, mára nem azonosítható elhelyezkedésű lelőhelyek adattárból ismert adatai:

Lelőhely név		Szank - Móricgát	
Nyilvántartási szám	-	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	-
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	Szank és Móricgát határán		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	ismeretlen		
Lelőhely jellege	szarmata temető		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	ásatás, 1938		
Megjegyzés	Szakirodalmi gyűjtés alapján: Kőhegyi Mihály: Kora szarmata aranyleletes női sírok az Alföldön. A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1982 (Debrecen, 1984) 267–353. Szabó Kálmán: Jazyg-szarmata sírok Kecskemét környékén. [Jazygisch-sarmatische Gräber in der Umgebung von Kecskemét.] Folia Archaeologica I–II (1939) 100–108.		

Lelőhely név		Lippay András birtoka	
Nyilvántartási szám	-	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	-
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	Lippay András birtoka		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	ismeretlen		
Lelőhely jellege	középkori település		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	ásatás, 1938		
Megjegyzés	Szakirodalmi gyűjtés alapján: Wilhelm Gábor: Szank régmúltja a honfoglalás koráig. In: Szank története. Kecskemét, 2013, 15–26.		

Lelőhely név		Szank kisvasút állomása mellett, Faragó tanyán	
Nyilvántartási szám	-	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	-
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	Szank kisvasút állomása mellett, Faragó tanyán		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	ismeretlen		

Lelőhely jellege	római kor (szarmata) vagy népvándorláskori (avar) temető és középkori temető
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	homokbányászás, 1932
Megjegyzés	Szakirodalmi gyűjtés alapján: Wilhelm Gábor: Szank régmúltja a honfoglalás koráig. In: Szank története. Kecskemét, 2013, 15–26.

Lelőhely név	Szank Vona-dűlő, 38. tanya mellett		
Nyilvántartási szám	-	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	-
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	Szank Vona-dűlő, 38. tanya mellett		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	ismeretlen		
Lelőhely jellege	Árpád-kori kincslelet		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	veremásás, 1968		
Megjegyzés	Szakirodalmi gyűjtés alapján: Wilhelm Gábor: Szank régmúltja a honfoglalás koráig. In: Szank története. Kecskemét, 2013, 15–26.		